

ΑΡΧΕΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΔΗΜΗΤΡ. ΕΜΜ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ

ΕΤΟΣ 44^{ον}
ΤΟΜΟΣ 44^{ος} (1964)

ΤΕΥΧΟΣ Γ'
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΑΙ Η ΑΞΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Υπό ΠΑΝΑΓ. Β. ΔΕΡΤΙΑΗ

Τακτ. Καθηγητοῦ τῆς Δημοσίας Οικονομίας
καὶ Δημοσιονομικῆς Νομοθεσίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰσαγωγή.— I. Τὰ πρῶτα νομισματικὰ μέτρα τῆς Κατοχῆς κατὰ τὸ ἔτος 1941.— II. Ἡ Συμφωνία τῆς Ρώμης τῆς 14ης Μαρτίου 1942 καὶ τὰ ἔξοδα Κατοχῆς.— III. Οἱ μετὰ τὴν Συμφωνίαν τῆς Ρώμης ἐπιβληθέντες διακανονισμοί: α) Ὁ διακανονισμὸς τῆς 1-2 Δεκεμβρίου 1942. β) Ὁ διακανονισμὸς τῆς 18 Μαΐου 1943. γ) Ὁ διακανονισμὸς τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1943. δ) Τὸ καθεστῶς τοῦ ἔτους 1944 καὶ τὸ σύνολον τῶν προκαταβολῶν. ε) Ἐτερεὶ ζημίαι καὶ ὑπολογισμὸς τῶν δαπανῶν Κατοχῆς εἰς σταθερὸν νόμισμα.— IV. Ἡ διεκδίκησις τῆς ἀξιώσεως ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος.— Αἱ διατάξεις τῶν Συνθηκῶν Εἰρήνης καὶ Ἐπανορθώσεων.— Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀδικαιολογήτου πλουτισμοῦ καὶ ἡ Συμφωνία τῆς Ρώμης.— Γενικαὶ τελικαὶ ἀπώφεις καὶ παρατηρήσεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δὲν μοῦ εἶναι γενικώτερον εὐχάριστον, ὅπως ἐπεξεργάζωμαι θέματα, τὰ ὅποια συνδέονται μὲ θλιβερὰ γεγονότα τοῦ προσφάτου παρελθόντος καὶ διὰ ἰδίως ἀναφέρονται εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μετὰ Κρατῶν, τῶν ὁποίων τὴν φιλίαν πάντοτε ἐν Ἑλλάδι ἐπιζητοῦμεν ἀδιατάρακτον.

Ἐν τούτοις δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἐρευνητὴν νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν θεμάτων τοῦ παρελθόντος, ὅσον καὶ ἂν ὑπενδυμίζον τραγικὰς ἐκδηλώσεις εἰς τὰς σχέσεις τῶν Κρατῶν, διότι καὶ ἐκ τῆς μελέτης τοῦ παρελθόντος βοηθοῦμεθα εἰς ἀσφαλεστέραν ἐρμηνείαν τοῦ παρόντος, ἰδίως δὲ διὰ τὸ παρελθὸν εἰς ὅλας τὰς πτυχὰς αὐτοῦ ἀντικειμενικῶς ἐρευνᾶται.

Ἄλλωστε ἀνευρίσκομεν ἀκόμη, ἐρευνῶντες τὴν ἱστορίαν τοῦ οἰκονομικοῦ βίου τῶν λαῶν, φαινόμενα, τῶν ὁποίων ἡ ἐπεξεργασία οὐχὶ μόνον διαφωτίζει τὸ παρόν, ἀλλὰ συνάμα εἶναι χρήσιμος, διότι ἐκ τῆς ἐρεῦνης προκύπτουν στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἰς τὰ ὑπὸ τῆς ἐπισιτήμης ἐρευνώμενα θέματα, προσλαμβάνουν ἰδιαιτέραν σημασίαν.

Φρονοῦμεν λοιπόν, διὰ τὸ ὑπὸ ἐρευνῶν θέμα τῶν ἐξόδων Κατοχῆς ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον ἔχει πρῶτον ἰδιορροδιάν, διότι ἐκ τῆς μελέτης τῶν στοιχείων, αἵτινα τὸ συγκροτοῦν, ὀδηγοῦμεθα εἰς τὴν διαπίστωσιν μορφῆς δανείου, τὴν ὁποῖαν οὐδαμῶς ἢ δυσχερῶς εἰς ἄλλην περίοδον ἀνευρίσκομεν. Πράγματι αἱ ὑπὸ μορφὴν προκαταβολῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀναλήψεις ποσῶν ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς ἐν Ἑλλάδι συνιστοῦν δάνειον, ὅπου δανειοτῆς εἶναι ἡ κατεχομένη Χώρα, ὁ φειλέτης δὲ τὰ Κράτη, τὰ ὁποῖα προσωρινῶς κατέχουν τὴν Χώραν μέχρι λήξεως τοῦ πολέμου. Ἄν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, διὰ ἐν προκειμένῳ ἔχομεν μεταβίβασιν ἀξιῶν εἰς ἀγαθὰ ἢ εἰς μετρητὰ πέραν τῶν ἐξόδων Κατοχῆς εἰς τὰς κατεχούσας Δυνάμεις ἀπὸ τῆς κατεχομένης Χώρας, δηλαδὴ μεταβίβασιν ἀξιῶν ἐκ μιᾶς Οἰκονομίας ὑπὸ κατοχὴν πρὸς ἑτέραν ξένην Οἰκονομίαν, ἔχομεν τότε τὰ γνωρίσματα τοῦ ἐξωτερικοῦ δημοσίου δανείου, ὁποῦ ἀναγκαστικῶς ὁμοῦ συναπινομένου.

Καὶ τὸ δάνειον τοῦτο, περιβληθὲν τὸ ἔκδυμα τῆς διμεροῦς Συμφωνίας τῆς 14 Μαρτίου 1942 καὶ τῶν μεταγενεστέρων Συμφωνιῶν, περὶ τῶν ὁποίων εἰς τὴν μελέτην ταύτην γίνεται λόγος, θαρύνει τὰς ὀφειλέτιδας Δυνάμεις, ἀνεξαρτήτως τῶν διατάξεων τῶν Συνθηκῶν Εἰρήνης ἢ περὶ Ἐπανορθώσεων, ἐφ' ὅσον ρητῶς διὰ τούτων δὲν τροποποιεῖται ἡ προμηθεύσα Συμφωνία τῆς 14 Μαρτίου 1942. Πράγματι οὐδεὶς νοεῖται, νὰ καταστῇ πλουσιώτερος, ἀδικῶν τὸν μετ' αὐτοῦ συμβληθέντα. Ἀκόμη καὶ ἂν τυχόν ἀνίσχυρος εἶναι καταριτοθεύσα σύμβασις, καθ' ὃ μέτρον ἐκ ταύτης καθίσταται τις πλουσιώτερος, καὶ ἐν προκειμένῳ εὐθύνεται.

Ἐπίσης καθ' ἃ ἀναπτύσσεται ἀλλαχού εἰς τὴν σελίδα 30, δὲν ἔχει ἐν προκειμένῳ ἐφαρμογὴν τὸ ἄρθρον 80 τῆς Συνθήκης τῆς Εἰρήνης μετὰ τῆς Ἰταλίας τῆς 10ης Μαρτίου 1947¹, διότι ἡ ἐν λόγῳ ἀξίωσις τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχει σχέσηιν μὲ πολεμικὴν πρᾶξιν τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ἀπορρέει ἐκ διμεροῦς Συμφωνίας, ἣτις ὅσον καὶ ἂν αὕτη ὑπῆρ-

1. Βλέπε Ν.Δ. 423 περὶ κωρύσεως τῆς μεταξὺ τῶν Συμμάχων καὶ τῶν Συνηπινομένων Δυνάμεων καὶ τῆς Ἰταλίας Συνθήκης τῆς Εἰρήνης τῆς 10ης Μαρτίου 1947 (Φύλλον Ἐφημ. Κυβερνητικῆς ὑπ' ἀριθ. 226 τῆς 22ας Ὀκτωβρίου 1947, τεύχος Α', σελ. 1141 καὶ ἐπ.).

ξε κατ' ἔξοχὴν δυσμενῆς διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν, δὲν ἀντιστοιχεῖ δμως πρὸς πολεμικὴν πρᾶξιν. Πράγματι ἡ διμερὴς Συμφωνία θὰ ἀπειτέλει ὑπερβολὴν νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς πολεμικὴν πρᾶξιν. Οὐδὲ νοεῖται πολεμικὴ πρᾶξις νὰ εἶναι ἀντικείμενον διμεροῦς Συμφωνίας.

Ἐξ ἄλλου ὅσον καὶ ἂν ἡ μεταθίβασις τῶν ἀξιῶν συντελῆται κυρίως εἰς τὸ ἐθνικὸν νόμισμα τῆς κατεχομένης Χώρας, ἐφ' ὅσον ὅμως τοῦτο πρῶτον θεοπύζεται ἀναγκαστικῶς καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κατεχούσης Δυνάμεως, δηλαδὴ κυρίως πρὸς ἀποφυγὴν πληθωρισμοῦ εἰς τὴν νομισματικὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος τῆς κατεχούσης Δυνάμεως, δεύτερον δὲ αἱ μεταθιβαζόμεναι ἀξίαι προσδιορίζονται, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τιμαριθμικῶν στοιχείων, ἐπιβάλλεται νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἐπιστροφή τοῦ δανείου πρέπει νὰ συντελεσθῇ εἰς σταθερὸν νόμισμα.

Καὶ γενικῶς δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ τρόπος πραγματοποιήσεως τῆς ὀφειλῆς προφανῶς ἐμφανίζει ἰδιορρυθμίαν, ἐφ' ὅσον διαφέρει τῶν γνωστῶν γενικώτερον τρόπων, κατὰ τοὺς ὁποίους τὰ δημόσια δάνεια τῶν Κρατῶν συνάπτονται².

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπιμείνωμεν περισσότερο ἐν σχέσει μὲ τὴν ἰδιορρυθμίαν τῆς ὑπὸ ἔρευναν ὀφειλῆς, τὴν ὁποίαν συνιστοῦν τὰ ἔξοδα Κατοχῆς ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου. Προβαίνομεν λοιπὸν εἰς τὴν ἐκθεσιν τοῦ ἐρευνωμένου θέματος, ἐπαφιέμενοι εἰς τὸν ἀναγνώστην τῆς ἀνὰ χεῖρας μελέτης τὸν σχηματισμὸν τῶν περὶ αὐτῆς κρίσεων.

2. Πρβλ. Π. Β. Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς, τ. Β', σελ. 78 καὶ ἑπ.

I. ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1941

Ἄμα τῇ εἰσόδῳ τῶν στρατευμάτων Κατοχῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν εἰς χρῆμα, αἱ Ἀρχαὶ Κατοχῆς ἔθεσαν εἰς κυκλοφορίαν ἰδικόν των νόμισμα, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῶν ἡγετῶν τῶν διαφόρων μονάδων τῶν στρατευμάτων των. Πρὸς τοῦτο αἱ μὲν Γερμανικαὶ Ἀρχαὶ Κατοχῆς ἔθεσαν εἰς κυκλοφορίαν τὰ μάρκα Κατοχῆς, ὀριζομένης τιμῆς ἀρχικῶς ἑνὸς μάρκου Κατοχῆς ἕναντι 50 δραχμῶν.

Ἐξ ἄλλου αἱ Ἱταλικαὶ Ἀρχαὶ Κατοχῆς ἔθεσαν εἰς κυκλοφορίαν λιρέττας καὶ δραχμὰς ἐκδόσεως Μεσογειακοῦ Ταμείου Πίστεως διὰ τὴν Ἑλλάδα, δηλαδὴ τὰς κληθείσας μεσογειακὰς δραχμὰς, ὀριζομένης τιμῆς 1 λιρέττας ἢ μεσογειακῆς δραχμῆς πρὸς 16 δραχμὰς.

Πρέπει ὅμως νὰ διευκρινισθῇ, ὅτι αἱ μὲν Στρατιωτικαὶ Ἱταλικαὶ Ὑπηρεσίαι Κατοχῆς ἔθεσαν ἀ ν ε π ι σ ῆ μ ω ς εἰς κυκλοφορίαν τὰ νομίσματα Κατοχῆς, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἀνωτέρω, ἐνῶ αἱ Γερμανικαὶ Στρατιωτικαὶ Ὑπηρεσίαι Κατοχῆς ἀνεκοίνωσαν ἐπίσημως τοῦτο διὰ Σημειώματος ἀπὸ 29 Ἀπριλίου 1941 τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου. Διὰ τοῦ Σημειώματος τούτου παρείχοντο καὶ προσωρινὰ ὀδηγία εἰς τὸν ἀσκοῦντα τότε προσωρινῶς καθήκοντα Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κ. Νεγρεπόντην, μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ἐν λόγω Τραπεζῆς¹.

1. Τὸ σημεῖωμα τοῦτο εἶχεν ὡς ἀκόλουθως :

α' Ἀθῆναι τῇ 29 Ἀπριλίου 1941

Εἰς τὸν συμφώνως τῷ Καταστατικῷ, μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν ἀμφοτέρων τῶν Διοικητῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀσκοῦντα ἕδη τὴν Προεδρείαν κ. Δρ Νεγρεπόντην, μέχρι τοῦδε μέλος τοῦ Συμβουλίου χορηγοῦνται τῇ αἰτήσῃ του αἱ ἀκόλουθοι προσωρινὰ ὀδηγία :

1) Ἡ Ἑθνικὴ Οἰκονομία εἰς ἀπάσας τὰς ἐκδηλώσεις της θὰ ἐπαναλάβῃ πάλιν τὸν ρυθμὸν της. Ἄπασαι αἱ Τράπεζαι καὶ τὰ Ὑποκαταστήματα θὰ μένωσιν ἀνοικτὰ.

2) Ἡ τιμὴ μετατροπῆς εἶναι δρχ. 50.— κατὰ ἓν μάρκον.

3) Οἱ λογαριασμοὶ θὰ τηρῶνται μόνον εἰς δραχμὰς. Λογαριασμοὶ εἰς Μάρκα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τηρῶνται. Ἡ ἀγοραπωλησία συναλλάγματος ἀπαγορεύεται μέχρι νεωτέρων ὀδηγιῶν.

Αἱ τυχόν δεσμευμέναι πιστώσεις Γερμανῶν ὑπηκόων καὶ Γερμανικῶν Νομικῶν Προσώπων (Γερμανικῶν Ἐταιρειῶν) θέλουσιν ἀμέσως ἀποσθεσμευθῇ, ἐνῶ αἱ Ἀγγλικαὶ πιστώσεις καὶ αἱ παντὸς εἶδους πιστώσεις τῆς Ἀγγλικῆς Αὐτοκρατορίας (ὡς ἐπίσης καταθέσεις καὶ χρηματοκιβώτια) δεῶν ἐμέσως νὰ δεσμευθῶσι.

4) Τὰ νόμισμα μέσα πληρωμῆς εἶναι τὰ γραμμάτια τοῦ Γερμανικοῦ Θησαυροφυλακίου (Reichskreditkassen schein) καὶ ἡ δραχμὴ.

'Από της 23 'Ιουνίου 1941 όμως η τιμή του ενός μάρκου Κατοχής προσδιορίζεται ίση προς 60 δραχμάς, ενώ η της λιρέττας εις 8 δραχμάς, εις εκτέλεσιν της από 17 'Ιουνίου 1941 έμπ. τηλεγραφικής διαταγής της Deutsche-Verrechnungskasse προς την Τράπεζαν της 'Ελλάδος, ήτις τηλεγραφική διαταγή ανεκοινώθη την 23ην 'Ιουνίου 1941 προς την 'Ελληνικήν Κυβέρνησιν των 'Αθηνών δια του Πληρεξουσίου του Ράιχ δια την 'Ελλάδα².

'Επειδή όμως ησαν ανεξέλεγκτοι, όσον αφορά τον όγκον της εκδόσεως των εν λόγω νομισμάτων Κατοχής την 18ην 'Ιουλίου 1941, κατόπιν επιμόνου ενεργείας της τότε Κυβερνήσεως 'Αθηνών επήλθε συμφωνία μεταξύ των 'Αρχών Κατοχής και της τότε Κυβερνήσεως των 'Αθηνών, δυνάμει δε της Συμφωνίας ταύτης ώρίζεται, ότι αι ανάγκαι των 'Αρχών Κατοχής θα αντιμετωπίζοντο δια προκαταβολών εις δραχμάς, εκδιδομένων υπό της Τραπέζης της 'Ελλάδος. Συνάμα ώρίζεται, ότι θα εξηγοράζοντο δια δραχμών τα μέχρι τότε εκδοθέντα νομίσματα των 'Αρχών Κατοχής, το δε ποσόν της

Τα γραμμάτια ταύτα θα εκδίδονται εις όλα τα τμήματα αξίας άρχομένων από τα 50 Pfennig και εν όνόματι της Reichskreditkasse. 'Απάντων των λοιπών γερμανικών μέσων πληρωμής άπαγορεύεται η άποδοχή.

Σχετικώς προς τα μεταλλικά κέρματα θα επακολουθήση ιδιαίτερος κανονισμός.

5) Αι ύπογραφαί των δύο εξαφανισθέντων Διοικήτων Βαρβαρέσου και Μαντζαβίνου είναι από της στιγμής ταύτης άκυροι.

6) 'Η άνωτέρα Γερμανική Διοίκηση καταβάλλει προσπάθειας δια την έπαναφοράν της οικονομικής ζωής.

7) 'Εμβάσματα εις την μη κατεχομένην υπό Γερμανικών και συμμαχικών των στρατευμάτων 'Ελλάδα δεν δύνανται να ενεργηθώσι. 'Εντολαι πληρωμής εκ μη υπό Γερμανικών και συμμαχικών των στρατευμάτων κατεχομένων περιφερειών της 'Ελλάδος δεν δύνανται να έτελεσθώσι».

2. Το κείμενον της έμπ. ταύτης τηλεγραφικής διαταγής είχεν ως άκολουθως :

«'Εκ Βερολίνου 17 'Ιουνίου 1941

'Εμπιστευτικών

Προς την Reichscreditkasse, 'Αθήνας

Δια την Τράπεζαν της 'Ελλάδος

Προς παραμερισμόν παρεοκλίσεων εις τας σχέσεις αξίας μεταξύ δραχμής άφ' ενός και Λίρας και Reichmark άφ' έτέρου, λαβον χώραν συνεννοήσεως μεταξύ Γερμανικής και 'Ιταλικής Κυβερνήσεως. Συνεφανήθη με ισχύν από 23 'Ιουνίου 1941 η έπομένη σχέση αξίας μεταξύ των τριών νομισμάτων να καθορισθῆ :

Δραχμαί 8.00 Ίσον 1 Λίρα

Δραχμαί 60.00 » 1 Μάρκον

Παρακαλούμεν από της 23ης 6.41 να σημειώνητε άναλόγως την Reichsbank το Μάρκον και συγχρόνως να καθορίσητε τας τιμάς των τρίτων νομισμάτων — Δολλαρίου, 'Ελθ. Φρ., Σουηδ. Κορώνας κλπ., άναλόγως».

ἐξαγορὰς θὰ ἔθεωρεῖτο ὡς ἐπιστροφή καὶ μείωσις χρέους ἐκ μέρους τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς.

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς προμνησθείσης συμφωνίας τῆς 18 Ἰουλίου 1941 εἶχον ἐν συνόλῳ καταβληθῆ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς ἀπὸ τῆς 1 Αὐγούστου 1941 ἕως τέλους Δεκεμβρίου 1941 διὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν ποσῶν 20.061,1 ἑκατ. δραχμῶν χωρὶς νὰ συνυπολογίσωμεν τὰς διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀντιμετωπισθείσας δαπάνας τῶν ἐν λόγῳ Ἀρχῶν.

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν 20.061,1 ἑκατ. δραχμῶν 9.544,1 ἑκατ. δραχμαὶ κατεβλήθησαν εἰς τὰς Γερμανικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς, 7.590 ἑκατ. δραχμαὶ εἰς τὰς Ἰταλικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς, δι' ἐξαγορασθέντα δὲ μάρκα 2.927 ἑκατ. δραχμαί. Ἐπὶ πλέον ὅμως ἐξηγοράσθησαν μεσογειακαὶ δραχμαὶ καὶ λιρέται ἐν ποσῶν 1.734 ἑκατ. δραχμαί. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀναβιάζονται τὰ ἔξοδα Κατοχῆς εἰς 21.795,1 ἑκατ. δραχμάς χωρὶς νὰ συνυπολογίσωμεν τὰς διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀντιμετωπισθείσας κατὰ τὴν ἰδίαν περίοδον δαπάνας ὑπὲρ τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς.

Ἐξ αἰτίας τῶν ὑπερόγκων τούτων δαπανῶν καὶ καταβολῶν εἰς τὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς προεκλήθη ὀγκύωθις πληθωρισμὸς, ὅστις κατέστη πολλαπλῶς ἐπικίνδυνος διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν, τῆς ὁποίας ὑπέσκαψε τὴν ἰσορροπίαν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τοῦ συνεχοῦς καὶ ἐντόνου πληθωρισμοῦ καὶ ὀλεθρίου διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν, ὡς εἶναι πρόδηλον οὐχὶ ἀνευ συνεπειῶν ἐπεκρίναμεν εἰς μελέτην ἡμῶν, δημοσιευθεῖσαν κατὰ μῆνα Ἰούνιον 1942, δηλαδὴ κατὰ τὴν μᾶλλον ἀγρίαν περίοδον τῆς Κατοχῆς, γράφοντες μεταξὺ ἄλλων ἐπὶ λέξει :

«... Τὰ ἔξοδα τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς ὑπὸ μορφήν προκαταβολῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἀναγκαστικῆ κυκλοφορίᾳ κατὰ τοὺς δύο πρώτους μῆνας τοῦ ἔτους 1942 αὐξάνουν κατὰ ρυθμὸν αἰσιαστικῶς μᾶλλον σημαντικώτερον, ὑπερβαίνοντα ἐν συνόλῳ κατὰ τὸ τέλος Ἰανουαρίου 1942 τὸ ποσὸν τῶν 32 δισεκ. δραχμῶν. Δὲν χρειάζεται ποσῶς νὰ ἀσχοληθῶμεν, ἵνα ἀποδείξωμεν, ὅτι τὰ ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην πραγματοποιούμενα ἔξοδα τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς, τὸ μὲν ὑπερβαίνοντα κατὰ μέτρον καταπληκτικῶν τὴν οἰκονομικὴν δυνατότητα τῆς Ἑλλάδος, τὸ δὲ καλύπτοντα δαπάνας, ἐχούσας σχέσιν μὲ τὴν διεξαγωγὴν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ὑπὸ τῶν δυνάμεων τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας μὲ θάσιν τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, προκαλοῦν ἀσυγκράτητον καὶ πολλαπλῶς ὀλεθρίον πληθωρισμὸν, ἐπιδεινώνουν τὴν θέσιν τῆς Οἰκονομίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποτελοῦν τὴν χειροτέραν ἐκ-

» δῆλωσιν εἰς τὴν δημοσιονομικὴν καὶ οἰκονομικὴν διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος
 » ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς »³.

Ὁ ἀσυγκράτητος πληθωρισμὸς πρέπει νὰ δηλογηθῶμεν, ἔτι δὲν ἄφη-
 σεν ἀπαθῆ τὸν τότε Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Κυβερνήσεως Ἀθη-
 νῶν Σωτ. Γκοτζίμάνη⁴. Ἐν τούτοις ὑπὸ τὴν πρῆσιν τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς

3. Πρβλ. Π. Β. Δερτιλῆ, Τὸ Δημόσιον Χρὸς τῆς Ἑλλάδος, Ἀρχεῖον Οἰκονο-
 μικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, τεύχη Α' καὶ Β' (Ἰανουαρίου - Ἰουνίου) 1942, σελ.
 20 καὶ ἑπ. Ἐξ ἄλλου στοιχεῖα τῶν ἐξόδων Κατοχῆς εἴχομεν δόσει πρὸς δημοσιεύσιν εἰς
 τὴν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς κυκλοφοροῦσαν μυστικῶς ἐφημερίδα «Μάχη», ἣτις
 διευθύνετο ὑπὸ τοῦ δικηγόρου Ἰ. Κοκορέλη, γράψαντος σχετικῶς ἔθρονον, «Ὁ Φασι-
 σμὸς καὶ ἡ ληστρική ἐκμετάλλευσίς».

4. Βλέπε σχετικῶς Σωτ. Γκοτζίμάνη, Κατοχικὸν Δάνειον καὶ Δαπάναι
 Κατοχῆς, Θεσσαλονίκη, 1954, σελ. 2 καὶ ἑπ., ἐνθα μνημονεύονται τὰ ὑπ' ἀριθ. 2055/22.9.41
 καὶ ἄλλα ὑπομνήματα πρὸς τὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς. Κατὰ τὴν ἰδίαν καὶ μετέπειτα περίοδον,
 ἄνωτάτοι λειτουργοὶ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους, καὶ ἰδίως οἱ Ἀντ. Καραϊα-
 τσάνης, Θεοδ. Θεοδωρακάς, Γρηγ. Ζαριφόπουλος, Φιλ. Βουνεσόπουλος, Κων. Βεναρδῆς,
 ὡς καὶ ὁ Ἰω. Λαμπρούκος καὶ ἡμεῖς — συντίζον τὴν ὑποβολὴν ὑπομνημάτων πρὸς τὸν
 τότε Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν.

Τὰ σχετικὰ ὅμως διαβήματα τῆς τότε Κυβερνήσεως τῶν Ἀθηνῶν δὲν εὑρίσκον τὴν
 ἀναμενομένην ἀνταπόκρισιν. Μνημονεύομεν σχετικὴν ὑπ' ἀριθ. 47/9.9.41 Ρηματικὴν Δια-
 κοινώσιν τοῦ Πληρεξουσίου τοῦ Reich διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἔχουσαν ὡς ἀκολούθως :

«Ὁ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΣ ΤΟΥ ΡΑΪΧ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἀριθ. 47

ΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

«Τὸ Γραφεῖον Πληρεξουσίου τοῦ Reich διὰ τὴν Ἑλλάδα λαμβάνει τὴν τιμὴν νὰ γνω-
 ρίσῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὴν λήψιν τῶν ρηματικῶν διακοινώσεων τῆς 24ης
 Αὐγούστου, 2ας Σεπτεμβρίου καὶ 4ης Σεπτεμβρίου ἐ.ξ. ὡς καὶ τὰ συνημμένα αὐταῖς ὑπο-
 μνήματα περὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ δημοσίας οἰκονομικῆς καταστάσεως
 τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ὑπόμνημα μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ στοιχείων ἀποτελεῖ τὸ γε νῦν ἀντικείμενον
 μελέτης ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν. Τὸ Γραφεῖον ὁμῶς δίδει σημασίαν εἰς τὴν ρητὴν
 διαπίστωσιν ὅτι, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐξετάσεως ταύτης, τὸ
 Ἑλληνικὸν Κράτος ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἐξόδα τῶν Γερμανικῶν
 στρατευμάτων Κατοχῆς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς συνεχῶς.»

Τὸ Γραφεῖον τοῦ Πληρεξουσίου τοῦ Ράιχ διὰ τὴν Ἑλλάδα δράττεται κλπ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9ῃ Σεβρίου 1941

Πρὸς τὸ Γραφεῖον κ. Προέδρου Κυβερνήσεως

Ἐνταῦθα

Ἵτι πιστὴ μετάφρασις

Ὁ Γραμματεὺς

Χ. ΣΠΑΘΑΡΗΣ.

Πρέπει ὁμῶς νὰ ὑπομνήσωμεν ἔτι κατὰ Ὀκτώβριον 1941 ἀπεστάλη εἰς Ἀθήνας ὑπὸ
 τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως ὁ Clodius, Διευθυντὴς τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων τῆς Γερ-
 μανίας μετὰ τὰ ὑπὸ Κατοχὴν Κράτη, πρὸς ἐπιτόπιον ἐξέτασιν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας.

συνεχίζοντο αὐξανόμενα αἱ καταβολαὶ πρὸς τὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς, αἵτινες κατὰ τὸ α' τρίμηνον (Ἰανουαρίου — Μαρτίου) τοῦ ἔτους 1942 ἔχουσιν ὡς ἀκολούθως εἰς ἑκατ. δραχμὰς χωρὶς τὸν συνυπολογισμὸν τῶν διὰ τοῦ Προϋπολογισμοῦ δαπανηθέντων.

	Γερμανικαὶ Ἀρχαὶ	Ἰταλικαὶ Ἀρχαὶ	Ἐξαγορασθέντων μάρκα	Σύνολον
Ἰανουάριος	4.396.2	1.030.—	346.2	5.772.4
Φεβρουάριος	4.589.8	1.200.—	92.6	5.882.4
Μάρτιος	5.430.—	1.300.—	10.1	6.740.1
Σύνολον	14.416.—	3.530.—	448.9	18.394.9

Κατὰ συνέπειαν αἱ γενόμενα καταβολαὶ κατὰ τὸ ὡς ἄνω α' τ ρ ῖ μ η ν ο ν 1942 ὑπερβαίνουν κατὰ μῆνα τὰς καταβολὰς τῶν πρώτων πέντε μηνῶν τῆς Κατοχῆς, αἵτινες ἐν συνόλῳ, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω ἀνῆρχοντο εἰς 20.061,1 ἑκατ. δραχμὰς, συνυπολογιζομένων δὲ τῶν εξαγορασθέντων μάρκων καὶ λιρετῶν εἰς 21.795,1 ἑκατ. δραχμὰς.

II. Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΤΗΣ 14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1942 ΚΑΙ ΤΑ ΕΞΟΔΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Ἐπῆλθε ἡ Συμφωνία τῆς Ρώμης τῆς 14 Μαρτίου 1942 ὑπὸ τὴν πρῆσιν τῆς ἀπεριγράπτου οἰκονομικῆς ἀναρχίας καὶ ἀθλιότητος, ἥτις ἐπηκολούθησεν ἐν Ἑλλάδι. Δυνάμει τῆς προμνησθείσης Συμφωνίας αἱ δαπάναι Κατοχῆς διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας. Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἐκ τῶν προκαταβολῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν ποσῶν 1500 ἑκατ. δραχμῶν κατὰ μῆνα ἐξ ἡμισείας καταβάλλεται εἰς τὰ Γερμανικὰ καὶ Ἰταλικὰ στρατεύματα Κατοχῆς. Ἐφ' ὅσον ὑπερβαίνουν τὸ προμνησθὲν ποσόν, σαφῶς ὀρίζεται ὅτι θὰ χρεοῦται ἑκατέρα τῶν δύο προμνησθεισῶν Κυβερνήσεων, ἡ δὲ ὀριστικῆ ρύθμισις τῶν καταβολῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως θὰ ἐλάμβανε χῶραν βραδύτερον, τῆς ἰσχύος τῆς ἐν λόγῳ Συμφωνίας ἀρχομένης ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1942.

Τὸ κείμενον τῶν ἀποφάσεων, αἵτινες ἐλήφθησαν ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ Ἰταλίας, ἀνακοινωθὲν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τοῦ ὄπ' ἀριθ. 160 ἀπὸ 23.3.1942 ἐγγράφου τοῦ Πληρεξουσίου τοῦ Ράιχ, ἔχει ὡς ἀκολούθως :

Ο ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΣ ΤΟΥ REICH ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἄριθ. 160

Ἀθῆναι τῆ 23 Μαρτίου 1942

Κύριε Πρωθυπουργέ,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ φέρω κατωτέρω εἰς γνώσιν τῆς Ὑμετέρας

Ἐξοχότητος διαφόρους συμφωνίας, αἱ ὁποῖαι συνήφθησαν ἐν Ρώμῃ τὴν 14. 3 ἐ.ε. μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ράιχ καὶ τῆς Βασιλικῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως. Αἱ συμφωνίαι ἀποσκοποῦσι εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας. Ὅμοιως νέα ρύθμισις τῶν ἐξόδων κατοχῆς θὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν εἰς τὰς προσπάθειάς αὐτῆς νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς οἰκονομικάς τῆς ὑποχρεώσεις.

I. Οἰκονομικὰ μέτρα

1) Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Ράιχ καὶ ἡ Βασιλικὴ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις εἶναι σύμφωνοι, ὅτι ἐν τῷ συμφέροντι τῆς διατηρήσεως τῆς δυναμικότητος τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, ἐπιβάλλεται ὅπως περιορισθῶσι τὰ ἐξοδα κατοχῆς ἐντὸς ὅσον τὸ δυνατόν στενωτέρων ὁρίων.

2) Τοῦτου ἕνεκεν αἱ δύο Κυβερνήσεις ἀπεφάσισαν, ὅπως περιορισῶσι τὰ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καταβλητέα ἐξοδα κατοχῆς εἰς μηνιαίας κατὰ δόσεις πληρωμῆς ἐκ 1.500 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Τὸ ποσὸν τοῦτο δεόν νὰ καταβάλλεται ἐξ ἡμισείας εἰς τὰ Γερμανικά καὶ Ἰταλικά στρατεύματα κατοχῆς.

3) Πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναποφεύκτων ἀπαιτήσεων τῶν στρατευμάτων κατοχῆς, πέραν τῶν ὡς ἄνω ἀναφερθειῶν κατὰ δόσεις πληρωμῶν δεόν νὰ διατεθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κατόπιν εἰδοποιήσεως ὑπὸ τῶν Πληρεξουσίων τοῦ Γερμανικοῦ Ράιχ καὶ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἰταλίας ἐν Ἀθήναις, τὰ ἐκάστοτε ἀναγκαιοῦντα ποσὰ εἰς δραχμὰς. Διὰ τῶν ποσῶν τούτων θὰ χρεώνωνται ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς νέους ἀνοιχθησομένους ἀτόκους λογαριασμοὺς ἡ Γερμανικὴ καὶ ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις εἰς δραχμὰς ἀναλόγως τῶν ὑφ' ἑκατέρων τῶν δύο στρατευμάτων κατοχῆς ἀναλαμβανομένων ποσῶν. Ἡ δεδαίωσις τῶν ἀναλήψεων τούτων διὰ τὴν προσωρινὴν ἀναγραφὴν τῶν χρεώσεων θὰ λαμβάνῃ χώραν μηνιαίως ὑπὸ τῶν Πληρεξουσίων ἀμφοτέρων τῶν Κυβερνήσεων πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἀνατρίμηνον θὰ κοινοποιῆται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ ποῖον ποσοστὸν τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ, τοῦ ὑπερβαίνοντος τὰς κατὰ δόσεις πληρωμῆς δεόν νὰ χρεωθῇ ἑκάτερα τῶν δύο Κυβερνήσεων. Βάσει τῶν κοινοποιήσεων τούτων δεόν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ προβαίνῃ εἰς τὰς ἀντιστοίχους ὀριστικὰς χρεώσεις ἀντὶ τῶν προσωρινῶν τοιούτων.

4) Ἡ ὀριστικὴ ρύθμισις τῶν καταβολῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως δύναται ἀνεξαρτήτως τῶν ἐν τῇ παραγράφῳ 1 προβλεπομένων πληρωμῶν νὰ λάβῃ χώραν ἀργότερον.

5) Ἡ ρύθμισις αὕτη θὰ ἰσχύσῃ ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1942.

Περαιτέρω ἀναγράφονται ἄλλαι διατάξεις, τὰς ὁποίας παρέχομεν ἐν ὑποσημειώσει⁵, ἀφοροῦν δὲ ἐπισιτιστικὰ μέτρα.

Ἄλλὰ ἡ Συμφωνία τῆς Ρώμης δὲν συνεκράτησε τὸν καλπασμὸν πρὸς τὸν ὀγκώδη πληθωρισμὸν ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν περαιτέρω ἐπιδεικνῶσιν, διότι καὶ παρὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς Ρώμης αἱ εἰς δραχμὰς ἀναλήψεις τῶν Γερμανικῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς ὑπὸ τὴν μορφήν προκαταβολῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος συνεχιζόντο καὶ δὴ αὐξανόμεναι παρὰ τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας τῆς τότε Κυβερνήσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Γ. Τσολάχογλου.

Διὰ τῶν καταβολῶν τούτων αἱ Γερμανικαὶ καὶ Ἰταλικαὶ Ἀρχαὶ Κατοχῆς ἀντιμετώπιζον οὐχὶ ἀπλῶς τὰς δαπάνας Κατοχῆς, ἀλλὰ, καθ' ἃ ἐτονίζομεν εἰς τὴν προμνηθεῖσαν μελέτην ἡμῶν, κατ' ἐξοχὴν τὴν διεξαγωγὴν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων μὲ βάσιν τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, ὡς καὶ ἄλλας δαπάνας αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι, οἱ αἰ. π.χ. ἦσαν αἱ δαπάναι διαμονῆς ἐν Ἑλλάδι μα-

5. Αἱ διατάξεις αὗται εἶχον ὡς ἀκολουθῶς :

II. Ἐπισιτιστικὰ μέτρα

1) Ὁμοίως διὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸν διὰ τροφίμων — πρὸ παντὸς σιτηρῶν — συνήφθησαν συμφωνίαι, αἱ ὁποῖαι θὰ διευκολύνουν οὐσιαστικῶς τὴν ἐπισιτιστικὴν κατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Μεταξὺ τῆς Γερμανικῆς καὶ Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως διελευκάνθησαν καὶ τὰ ζητήματα τῶν μεταφορῶν εἰς τρόπον ὥστε, αἱ ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ Ἰταλίας διατεθεῖσαι ποσότητες, θὰ καταφθάνωσι εἴτε σιδηροδρομικῶς, εἴτε διὰ θαλάσσης ἐγκαίρως πρὸς ἀκάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς καταναλώσεως.

2) Ἐπίσης συνεφωνήθη ὅπως ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία διαθέσωσιν εἰς ἐπαρκεῖς ποσότητας χρησίμους πρώτας ἕλας ὡς π.χ. ἄνθρακας.

Ἐλήφθησαν διὰ τὰ μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς μεταφορᾶς τῶν ἀνθρώπων τούτων.

3) Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς κρατούσης δυσκόλου ἐπισιτιστικῆς καταστάσεως ἐν Ἑλλάδι, θὰ παύσῃ μέχρι νεωτέρας ἀποφάσεως ἡ ἐξαγωγή εἰς Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν τῶν κάτωθι προϊόντων ἐκ τε τῆς νέας καὶ τῆς παλαιᾶς ἐσοδείας, σταφίδος σουλτανίνας, ξηρῶν σόκων, ἐσπεριδοειδῶν, ἀμυγδάλων, ἐλαίων, χαρουπιῶν.

Ἡ ρύθμισις αὕτη δὲν θὰ ἰσχύῃ, ὅμως δι' ἐκείνας τὰς ποσότητας ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐσοδείας διὰ τὰς ὁποίας ἐκλεισθήσαν ἤδη πράξεις ἀγορῶν. Ἡ ἐξαγωγή ὅμως τούτων θὰ λάβῃ χώραν μόνον ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τῶν συμφωνηθεῖσων ἀποστολῶν σιτηρῶν εἰς Ἑλλάδα.

4) Ὁμοίως καὶ διὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἐλαιολάδου ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία θὰ προμηθεύωνται ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς παραγωγῆς ποσότητας ἀναλόγους πρὸς τὰς προπολεμικῶς ἐξαγομμένας ἐξ Ἑλλάδος. Ὁβτω ἐξασφαλίζεται, ὅτι διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διατίθενται αἱ ποσότητες τῆς προπολεμικῆς ἐποχῆς, ἧτοι περὶ τοὺς 60.000 τόνους ἐλαιολάδου.

Θέλω νὰ τονίσω, κ. Πρωθυπουργέ, ὅτι εἰς τὰς θυσίας αὐτάς ὑποβάλλονται ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὅποian αἱ οικονομικαὶ δυνάμεις αὐτῶν εὐρίσκονται λόγῳ τοῦ πολέμου εἰς ἑπικρὸν ἐντεταμέναι μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ κατορθώσῃ νῦν νὰ ὑπερβῆσῃ τὰς ὑπὸ τῶν πολεμικῶν συνθηκῶν προκληθείσας οικονομικὰς δυσχερείας.

Δεχθῆτε, κ. Πρωθυπουργέ, τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου ἐκτιμῆσεώς μου.

(Ἵπογραφή) ΑΛΕΜΠΟΥΡΓΚ.

χίμων πρὸς ἀνάπαυσιν ἢ ἀποθεραπείαν των ἢ αἰ πρὸς διενέργειαν παντὸς εἶδους προμηθειῶν, προοριζομένων ἀκόμη και πρὸς ἐξαγωγήν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος. Τὸ θεσπισθὲν τότε σύστημα τῆς δι' ἐπιταγῶν πληρωμῆς ἐν γένει τοῦ ἀντιτίμου προμηθειῶν, πραγματοποιουμένων ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν ἡμεδαπῶν, ἐνῶ παρημποδίζε, ὡς εἶναι πρόδηλον, τὰς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων συναλλαγὰς, ἀντιθέτως κατ' ἐξοχήν ἐξυπηρετεῖ τὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς, αἰτινες μὴ δεσμευόμεναι ἐκ τοῦ συστήματος τούτου, ἐλευθέρως διενήργουν τὰς προμηθειὰς αὐτῶν και πᾶσαν συναλλαγὴν και κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπερρόφουν τὴν παραγωγήν. Δι' ὑπομνήματος ἡμῶν πρὸς τὸν τότε Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν ἐπεκρίναμεν τὸ σύστημα τοῦτο, τονίζοντες τὴν ὑπὲρ τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς διαμορφουμένην πλεονεκτικὴν θέσιν ἐν προκειμένῳ ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ συστήματος τῆς δι' ἐπιταγῶν μόνον ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς Ἑλληνας διενεργείας συναλλαγῶν.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας και ἐξ αἰτίας τῶν πιέσεων και τοῦ τρόμου, ὅστις ἐπεκράτει ἐν Ἑλλάδι, ἡ κατάστασις ἐπεδεινοῦτο, ὁ δὲ πληθωρισμὸς διηρύνετο και ἐξήθρωνε τὸ σύστημα τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους⁶ και ἀνέτρεπε τὰ δάθρα τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας.

Πρὸς βελτίωσιν τῆς δεινῆς καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιέλθει ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία ἐξ αἰτίας τῶν δαπανῶν Κατοχῆς, ὑπὸ τοῦ τότε

6. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐφαρμόζεται ἐν Ἑλλάδι πολιτικὴ αὐξήσεως τῶν ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Ἐπιβάλλονται ἀκόμη νέοι φόροι, ὡς ὁ προσωρινὸς φόρος ἐπιτάκτων κερδῶν (Ν.Δ. 441/1941), ἡ φορολογία ἐπὶ τῆς πωλήσεως ἐμπορευμάτων (Ν.Δ. 442/1941), ἡ φορολογία εἰς εἶδος ἐπὶ τῶν κυρίως γεωργικῶν προϊόντων (Ν.Δ. 483/1941), ὡς και ἄλλοι φόροι.

Ἐπίσης ἐπιβλήθη διὰ τοῦ Ν.Δ. 2021/1942 ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τῶν ἀνωνύμων εταιριῶν, αἰτινες ὑπεχρεώθησαν, ὅπως αὐξήσουν κατὰ 25% τὰς μετοχὰς των. ἡ δὲ ἀξία τῶν νέων μετοχῶν περιήρχετο ὡς ἐσοδὸν εἰς τὸ Κράτος. Εἰσήχθη τὸ μέτρον τῆς προεπισπράξεως τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, συγχρόνως δὲ ἠυξάνοντο οἱ συντελεσταὶ τῶν ἐμμέσων φόρων κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος, ὡς και οἱ συντελεσταὶ τοῦ φόρου κληρονομιῶν.

Τὰ νέα φορολογικὰ μέτρα, ἐνῶ συμβάλλουν εἰς τὴν διαταραχὴν τῆς οἰκονομίας, δὲν συμβάλλουν ὁμως εἰς τὴν πραγματικὴν ἀπόδοσιν τῶν φόρων, διότι ὁ ὀγκώδης και συνεχὴς πληθωρισμὸς εἶχε ἐξαρθρώσει τὸ ἅλον σύστημα τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους και εἶχε ἐκμηδενίσει τὴν πραγματικὴν ἀπόδοσιν, ἰδίως τῶν ἀμείνων και δι' τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, τοῦ ὁποίου τελικῶς ἡ ἰσχύς ἀνεστάλη. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον και τὸ Κράτος διὰ τῆς ἐκδόσεως πληθωρικοῦ χαρτονομίσματος κατὰ κύριον λόγον ἀντεμετώπιζε τὰς διογκωμένας δαπάνας τοῦ Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ. Τὰ φαινόμενα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πληθωρισμοῦ ἐπὶ τῆς πραγματικῆς ἀποδόσεως τῆς φορολογίας κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς ἐξετάζομεν εἰς μελέτην ἡμῶν ὑπὸ τὸν τίτλον : L'influenza dei cambiamenti monetari sull'imposizione, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν Rivista di Diritto Finanziario e Scienza delle Finanze, ἔτους 1951. Ὅμοιος ἐν σχέσει μὲ τὰς ἐν λόγῳ ἐπιδράσεις βλέπε Π. Β. Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς, τ. Α', σελ. 374 και ἐπ. και σελ. 432 και ἐπ., ὅπου ἐξετάζεται ἡ φορολογία ἐπὶ Κατοχῆς.

Ἰπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Κυβερνήσεως Ἀθηνῶν Σωτηρίου Γκοτζαμάνη, συνοδευομένου ὑπὸ Ἑλλήνων ἐμπειρογνομῶνων, ἐπεχειρήθη ταξίδιον κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον 1942 εἰς Βερολίνον καὶ ἐν συνεχείᾳ κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον εἰς Ρώμην. Τὸ ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς ἦτο κατ' ἐξοχὴν δυσχερές. Παρ' ὅλας τὰς προσπάθειάς αὐτῆς ἡ Ἑλληνικὴ ἀποστολὴ ἀπέτυχεν εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ ταξιδίου τῆς ἔκδοσης ἀκάμπτου ἐμμοῆς τῶν Κρατῶν τοῦ Ἄξονος, ὅπως ἐπιτείνουν τὴν ὑπὸ μορφὴν προκαταβολῶν ἐκδοσὴν πληθωρικοῦ χαρτονομίσματος εἰς δραχμὰς πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν Κατοχῆς, ὡς καὶ ἄλλων δαπανῶν τοῦ διεξαγομένου ὑπὸ τούτων πολέμου μὲ δάσιν τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Παραλλήλως πρὸς τὸ πρόβλημα τῶν εἰς δραχμὰς προκαταβολῶν διὰ τὰς δαπάνας Κατοχῆς συνεζητήθη ἐπίσης ἐν Βερολίνῳ καὶ τὸ θέμα τῆς συστάσεως μιᾶς Γερμανο-Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας συμφησιμοῦ (Degriges), τὸ ἔργον τῆς ὁποίας θὰ συνίστατο : α) εἰς τὴν ἀναπροσαρμογὴν τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐξαγωγῶν ἀναλόγως τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ ὄγκου τοῦ πληθωρισμοῦ, β) τὴν ἐξασφάλισιν καὶ τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν Ἑλλήνων παραγωγῶν δι' ἐμπορευμάτων, ἵνα ἐπιδίδωνται κυρίως εἰς τὴν παραγωγὴν προϊόντων διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ὁποίων παρείχεται ἐνδιαφέρον ἐν Γερμανίᾳ καὶ γ) τὴν διάθεσιν τμήματος τῶν παρακρατημάτων πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν τῶν Γερμανικῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς.

Ἐπειδὴ ἐν Βερολίνῳ δὲν ἐλήφθησαν ὀριστικαὶ ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν γενομένων συζητήσεων, ἀπεφασίσθη, ὅπως διὰ τὴν τελικὴν διατύπωσιν τῶν ἀποφάσεων συνεχισθοῦν αἱ συζητήσεις ἐν Ρώμῃ. Ἀλλὰ ἀκαρποὶ ἀπέβαινον αἱ διεξαχθεῖσαι συζητήσεις καὶ διαπραγματεύσεις. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ἀνησυχίαι ἐν Ἀθήναις ἐπετείνοντο, διότι πρέπει νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι καὶ οἱ τότε Πολιτικοὶ Ἀρχηγοὶ Θ. Σοφούλης, Γ. Καφαντάρης καὶ Γ. Παπανδρέου διὰ μὴνύματος αὐτῶν διεμήνυσαν πρὸς τὸν τότε Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως Ἀθηνῶν, ὅτι εἶναι ζήτημα στοιχειώδους τιμῆς καὶ καθήκοντος διὰ τὴν Κυβέρνησιν, ἵνα μὴ συνεχίσῃ τὰς ἀναληφθείσας βαρυτάτας ἐναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εὐθύνας, διότι ἐφ' ὅσον συνεχίζετο ὁ ρυθμὸς τοῦ πρὸς τὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς μηνιαίως καταβαλλομένου ποσοῦ, εἶναι βέβαιον ὅτι ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου θὰ καταστραφῇ ἡ Ἑλληνικὴ Οἰκονομία. Οὕτως ἀπέτυχον αἱ διαπραγματεύσεις ἐν Βερολίνῳ καὶ Ρώμῃ, ἀπεφασίζετο δὲ ἐν τέλει ἡ ἀποστολὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα δύο εἰδικῶν πληρεξουσίων πρὸς συνέχισιν τῶν διαπραγματεύ-

7. Εἰς τὴν ἀποστολὴν ταύτην μετέσχον οἱ Κ. Βεναρδῆς, Ἰ. Ἀναστασόπουλος, Ἀ. Σαουνάτσος, ὡς καὶ οἱ Ἀθ. Σμπαρούνης καὶ Μαρανῆς.

8. Πρβλ. Σωτ. Γκοτζαμάνη, ὁρ. cit., ὁμοίως Ἀθ. Σμπαρούνη-Μελέται καὶ Ἀναμνήσεις τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ἐκδ. Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου, Ἀθῆναι 1950, σελ. 23 καὶ δὴ 160 καὶ ἑπ.

σεων, καθ' όσον αι Κυβερνήσεις της Ιταλίας και Γερμανίας σταθερώς ενέμενον να διεξαγάγουν τόν πόλεμον, αύξάνουσαι τας θυσίας, τας όποιας επέβαλλον εις την άσθενή και πτωχήν Έλληνικήν Οικονομίαν.

Αι συζητήσεις συνεχίζονται εις Αθήνας, μετέσχον δε εις αυτάς οι δύο ειδικοί πληρεξούσιοι, περι τών όποιών γίνεται λόγος άμέσως άνωτέρω, ήτοι ό D' Agostino (Ιταλός) και ό Neubacher (Γερμανός). Κατά μήνα Νοέμβριον 1942 επήλθε μεταβολή εις την σύνθεσιν της Κυβερνήσεως, παραιτηθέντος του μέχρι τότε από της ενάρξεως της Κατοχής Πρωθυπουργού, Στρατηγού Γ. Τσολάκογλου, υπό τών Αρχών Κατοχής δε διορισθέντος ως Πρωθυπουργού του καθηγητού της Ιατρικής Σχολής Αθηνών Κ. Λογοθετοπούλου.

III. ΟΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑΝ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΕΠΙΒΑΛΘΕΝΤΕΣ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ

α') Ο διακανονισμός της 1-2 Δεκεμβρίου 1942.— Πρέπει να σημειωθῆ, ότι και υπό την νέαν αυτής σύνθεσιν ή Έλληνική Κυβέρνησις σταθερώς ενέμενον εις την άποψιν του περιορισμού τών δαπανών Κατοχής και του περιορισμού τών προκαταβολών υπό μορφήν δραχμῶν εκ μέρους της Τραπεζής της Ελλάδος προς τας Αρχάς Κατοχής. Πράγματι, ως είχαμε τονίσει εις την προμνησθεϊσαν μελέτην ήμῶν, αι δαπάναι Κατοχής διέγραφον σκοτεινήν την εν Ελλάδι κατάστασιν. Έν τούτοις άσυγκίνητοι παρέμενον αι Υπηρεσίαι Κατοχής ενώπιον τών δεινῶν του πεινῶντος Έλληνικού Λαού και της αδυναμίας αυτού, όπως βαστάξῃ τὸ τεράστιον επιδηληθέν βάρος τών δαπανών Κατοχής, ως συνάγεται ακόμη και από την υπ' αριθ. 47) 9.9.1941 Ρηγματικήν Διακοίνωσιν του πληρεξουσίου του Ράιχ διά την Ελλάδα, εις την όποιαν τονίζεται, ότι τὸ «Έλληνικόν Κράτος όφείλει να αναλάβῃ τὰ έξοδα τών Γερμανικῶν Στρατευμάτων Κατοχής και εις τὸ έξῆς συνεχῶς».

Κατά την εποχήν ταύτην επίσης ιδρύθη τὸ μὲν υπό τών Γερμανῶν ή Έλληνο-Γερμανική εταιρεία Degriges επί τῷ σκοπῷ της άναπροσαρμογῆς του επιπέδου τών τιμῶν τών εξαγωγῶν της Γερμανίας εις την Ελλάδα, τὸ δὲ ή Ιταλλο-Έλληνική εταιρεία Sacis διά τας εκ της Ιταλίας εισαγωγὰς εις την Ελλάδα.

Και αι δύο αυται εταιρειαι απεκόμιζον κέρδη εις βάρος της Έλληνικής Οικονομίας. Η επίτασις του πληθωρισμοῦ ειχεν εκμηδενίσει οὐχί μόνον την οικονομίαν της χώρας, αλλά και τὸ σύστημα τών εσόδων αυτής.

Μετὰ συνεχεις και πείσμονας συζητήσεις εν Ελλάδι μεταξύ της Έλληνικής Κυβερνήσεως και τών Αρχῶν Κατοχής την νύκτα της 1ης προς την 2αν Δεκεμβρίου 1942 επεδίθη Συμφωνία εν Αθήναις, ήτις εκοινοποιήθη εις την τότε Έλληνικήν Κυβέρνησιν Αθηνῶν διά του υπ' αριθ. 96) 5.12.1942 έγγραφου του Ιταλοῦ ειδικοῦ πληρεξουσίου εν Αθήναις

D' Agostino *. Ἡ Συμφωνία αὕτη ἐρρῦθισε τὸ θέμα τῶν ἐξόδων Κατοχῆς ἀτυχῶς κατὰ τρόπον ἐπιδεινούμενα τὸ καθεστῶς τῶν ἐξόδων Κατοχῆς, ὡς ὠρίζετο εἰς τὴν προμνησθεῖσαν Συμφωνίαν τῆς Ρώμης τῆς 14ης Μαρτίου 1942. Ὅμως δὲν ἀνατρέπεται ἡ ὀφειλὴ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἥτις σαφῶς ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς. (Βλέπε μεταξὺ ἄλλων ὑπ' ἀριθ. 24) Α τοῦ Ἐπιτετραμμένου τῆς Ἰταλίας ἔγγραφον τῆς 11.11.1942 πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ ὅμοιον τοῦ πληρεξουσίου τοῦ Ράιχ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ 6 Φεβρουαρίου 1943 πρὸς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος.

9. Τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου τοῦ Ἰταλοῦ Εἰδικοῦ Πληρεξουσίου εἶχε ὡς κάτωθι :

Ἀριθ. Πρωτ. 95

Ποσ. α32/2

Ἀθῆναι τῆ 5.12.1942—XX

Κύριε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως,

Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν συνομιλίαν, ἥτις ἐλαβε χώραν τὴν νύκτα τῆς 1 πρὸς τὴν 2 Δεκεμβρίου μεταξὺ τῆς Ὑμετέρας Ἐξουχότητος καὶ τοῦ Κυρίου Ἑλληνοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν τεσσάρων Ἀντιπροσώπων τῶν Δυνάμεων τοῦ Ἀξονος ἀφ' ἑτέρου, σχετικῶς πρὸς τὴν κάλυψιν τῶν ἐξόδων κατοχῆς, ἔχω τὴν τιμὴν ν' ἀποστείλω ὑμῖν συνημμένως, ἐξ ὀνόματος καὶ τοῦ Γερμανοῦ συναδέλφου μου, πρακτικῶν τῆς συνομιλίας ταύτης, ὅπερ καθορίζει τὴν συμφωνηθεῖσαν ρύθμισιν. Εὐχαρίστως δράττομαι τῆς εὐκαιρίας, κύριε Πρόεδρε, νὰ ἀναπέσω ὑμῖν τὴν ἔκφρασιν τῆς πλέον ὑψηλῆς μου τιμῆς

D'AGOSTINO

Συνημμένον 1.

Πρὸς τὴν Α.Ε. τῶν Καθ. Κων. Λογοθετόπουλον

Πρόεδρον τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως — Ἀ θ ῆ ν α ς

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ

Τῆς συσχέψεως, ἥτις ἐγένετο τὴν νύκτα τῆς 1 πρὸς τὴν 2 Δεκεμβρίου 1942, ἐν Ἀθῆναις μεταξὺ τοῦ Ἑλληνοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Πληρεξουσίων καὶ Εἰδικῶν ἐντεταλμένων τοῦ Ἀξονος ἀφ' ἑτέρου.

Τὸ ποσὸν ὅπερ συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 1 τῆς παραγράφου 1α τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς 14 Μαρτίου 1942, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δέον νὰ θέτῃ μηνιαίως εἰς διάθεσιν τῶν Δυνάμεων Κατοχῆς, ὡς καταβολὴν ἔναντι τῶν εἰς βάρος τῆς ἐξόδων κατοχῆς, ποσὸν τὸ ὁποῖον τὴν ἡμερομηνίαν ἐκείνην εἶχεν ὀρισθῆ εἰς 1.500 ἐκατομμύρια δραχμῶν προσαρμόζεται νῦν ἀπὸ τῆς 1 παρελθόντος Νοεμβρίου — πρὸς τὴν μειωθείσαν ἀγοραστικὴν ἀξίαν τῆς δραχμῆς ἐπὶ τῇ βάσει κινητῆς κλίμακος εἰς ἣν ὁ μέσος δείκτης τῶν τιμῶν τῆς 14 Μαρτίου 1942 παραβάλλεται πρὸς 100 καὶ ὁ ἐκάστου μηνός, ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου ἐ.ε. θὰ προσύψη ἀπὸ τῶν μέσων ὄρων τῶν τιμῶν, αἰτνες ἐπραγματοποιήθησαν εἰς Ἀθῆνας τὰ Σάββατα τοῦ αὐτοῦ μηνός. Τὰ εἶδη ἄνωθι θὰ χρησιμεύσωσι διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν προεπινημένων μέσων ὄρων τῶν τιμῶν εἶναι τὰ ἀκόλουθα : ἄρτος, ζυμαρικά, βοσπρια, εἰαιον, κρέας, ἰχθύες, ὀπῶραι, ξηροὶ καρποὶ, σταφίς, πατάται, γάλα, λαχανικά, οἶνος.

Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι ὅσῳκις τὸ ἐν λόγῳ ποσὸν (ὑπολογιζόμενον ὡς ἄνω, ὑπερβαίνει τὰ 8 δισεκατομμύρια δραχμῶν, τὸ ἀνώτατον ὄριον τῶν 8 δισεκατομμυρίων δραχμῶν παραμένει καὶ ὀρισταὶ διὰ τὴν καταβολὴν ἔναντι κατὰ τὸν περὶ οὗ πρόκειται μῆνα.

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς καταβολῆς ἔναντι, τὸ ἡμισυ θὰ καταβάλλεται εἰς τὸ Ἰταλικὸν Σῶμα Κατοχῆς καὶ τὸ ἡμισυ εἰς τὸ Γερμανικὸν Σῶμα Κατοχῆς.

Οδτω, δια της εν λόγω Συμφωνίας της 1-2 Δεκεμβρίου 1942, εγένετο αποδεκτόν υπό της τότε Έλληνικής Κυβερνήσεως εν Αθήναις, ότι τὸ ποσὸν τῶν ἐξόδων Κατοχῆς, ὅπερ εἶχεν ὀρισθῆ διὰ της προμνησθείσης Συμφωνίας της 14 Μαρτίου 1942 εἰς 1.500 ἑκατ. δραχμῶν μηνιαίως, θὰ προσηρμόζετο ὑπὸ μικτῆς Έλληνο-Ίταλο-Γερμανικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῇ βάσει: τιμαριθμοῦ μετὰ δάσιν 100 τὴν 14 Μαρτίου 1942 εἰς τὴν ἐκαστοτε ἀγοραστικὴν δύναμιν της δραχμῆς, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπερβαίῃ τὰ 8.000 ἑκατ. δραχμῶν μηνιαίως και

β) Τὰ εἰς δραχμὰς ἀναγκαιοῦντα ποσὰ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐξόδων κατοχῆς, τὰ ὑπερβαίοντα τὴν προειρημένην καταβολὴν ἐναντι, θὰ ἐξευρισκωνται κατὰ κανόνα διὰ τοῦ συστήματος της ἐπὶ πλέον διαφορᾶς τιμῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων ἀντιστοίχως ὑπὸ της Sacig και Degriges ἐκαστῇ ἐπὶ τῶν ἐκ της χώρας της προερχομένων ἐμπορευμάτων. Τὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς τὰ δύο Σώματα Κατοχῆς ποσὰ, ἐν ἀναμονῇ της ἀφίξεως τῶν ἐμπορευμάτων και της πραγματοποιήσεως τῶν ἀντιστοίχων πλεονασμάτων, ἐκ της διαφορᾶς τιμῶν ἀλόγῳ ἀσταστασίας εἰς τὰς ἀφίξεις, ἀνωμαλίας μεταφορῶν και τὰ τοιαῦτα θὰ ζητῶνται ἀπὸ τὴν Έλληνικὴν Κυβέρνησιν ὑπὸ τῶν ἐδικῶν ἐν Αθήναις Ἐντεταλμένων Ἰταλοῦ και Γερμανοῦ και θὰ τίθενται εἰς διάθεσιν διὰ της Τραπεζῆς της Ελλάδος.

Τὰ ποσὰ ταῦτα θὰ ἀγωνται εἰς χρέωσιν, ὑπὸ της Τραπεζῆς Ελλάδος, τῶν Κυβερνήσεων Ἰταλίας και Γερμανίας, εἰς ἐκαστὴν διὰ τὸ παραληφθὲν ὑπὸ τοῦ ἀντιστοίχου Σώματος Κατοχῆς μέρος, εἰς ἀδιαίτερον Λογ/σμὸν εἰς δραχμὰς ἀτόκως, ὅστις θὰ ἀνοιχθῆ ex novo. Οἱ λογ/σμοὶ οὗτοι θὰ πληρῶνωνται ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1943 ἐκ τῶν κεφαλαίων της ἐπὶ πλέον διαφορᾶς τιμῶν τῶν ὡς ἀνωτέρω εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων εἰς μηνιαίας δόσεις, ἀντιστοιχοῦσας πρὸς τὸ 10% τοῦ συνόλου τοῦ ἐν λόγω λογ/σμοῦ τὴν 31 Μαρτίου 1943.

Εἰς τὰ πληρωθησόμενα ποσὰ κατὰ τὰ ἄρθρα α) και β) δὲν συμπεριλαμβάνονται αἱ πληρωμαὶ, αἵτινες θὰ γίνωνται ἐπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν διὰ τοὺς ἐν τῷ συνημμένῳ καταλόγῳ ὀριζόμενους σκοποῦς. Ἡ Ἰταλικὴ και Γερμανικὴ Κυβέρνησις εἶναι σύμφωνοι νὰ περιορίσωσι τὴν μερίδα τῶν πληρωμῶν τούτων, ἥτις παραμένει εἰς βῆρος της Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς 4 δισεκατομμύρια δραχμ. μηνιαίως, ἡμίση διὰ τὰ ἔξοδα ἄτινα ἀφοροῦν τὸ Ἰταλικὸν Σῶμα κατοχῆς και ἡμίση διὰ τὰ ἀφορῶντα τὸ Γερμανικὸν Σῶμα Κατοχῆς.

Τὰ ποσὰ τῶν ἐξόδων τούτων, τὰ ὑπερβαίοντα δι' ἑκαστὸν Σῶμα Κατοχῆς τὰ δύο δισεκατομμύρια δραχμ. μηνιαίως θὰ ἀγωνται ὑπὸ της Τραπεζῆς Ελλάδος εἰς χρέωσιν τῶν Κυβερνήσεων Ἰταλίας και Γερμανίας εἰς τὸν Ἀντιστοιχόν ἀδιαίτερον Λογ/σμὸν, περὶ οὗ ἐν τῷ ἄρθρῳ β).

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἔχη εἰς βῆρος της, ἐκτὸς τῶν πληρωμῶν περὶ ὧν ἐν τοῖς ἄρθροις α) και γ) τὰς δαπάνας ὀδικῶν κατασκευῶν και τῶν τοῦ Σιδηροδρόμου Ἀγρινίου.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ θέσῃ εἰς διάθεσιν τῶν Ἐνόπλων Ἰταλικῶν και Γερμανικῶν Δυνάμεων, ἐναντι πληρωμῆς εἰς τιμὰς ἐπιτάξεως τὰ δομήσιμα ὕλικά και δι' ἀναγκαίας ἐπισκευᾶς, ἐφ' ὅσον τὰ ὕλικά ταῦτα ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι. Ἐν περιπτώσει ἀνάγκης αἱ Ἰταλικαὶ και Γερμανικαὶ Ἐνοπλιοὶ Δυνάμεις θὰ δύνωνται νὰ ἐνεργήσωσιν ἐπ' εὐθείας τὰς ἐπιτάξεις.

Αἱ συμφωνίαι αὗται παραμένουσιν ἐν ἰσχύϊ μέχρι της 31 Μαρτίου 1943. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1943 θὰ παραταθῶσιν ἢ θὰ ἀναθεωρηθῶσιν κοινῇ συμφωνίᾳ διὰ συμφωνηθησομένην περαιτέρω χρονικὴν περίοδον.

συνολικῶς καὶ διὰ τὰ δύο Κράτη Κατοχῆς. Πρὸς τοῦτο λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ μέσος ὀρος τῶν τιμῶν, αἰτινες ἐπραγματοποιήθησαν ἐν Ἀθήναις τὰ Σάββατα τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐν σχέσει πρὸς ὠρισμένα εἶδη εὐρείας καταναλώσεως. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καταρτισθέντος τιμαριθμοῦ ὑπὸ τῆς προμνησθείσης μικτῆς Ἐπιτροπῆς, οὗτος ἦτο κατὰ Νοέμβριον 1942 561,01, κατὰ Δεκέμβριον 1942 ἦτο 388,51 μὲν βάσιν 100 κατὰ τὴν 14ην Μαρτίου 1942. Ἡ Συμφωνία τῆς 1-2 Δεκεμβρίου 1942 ἰσχυρεν ἀπὸ 1 Νοεμβρίου 1942. Τὰ μέχρι 30 Ὀκτωβρίου 1942 καταβληθέντα ποσὰ ἀναγράφονται εἰς τὴν ἐργασίαν ἡμῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Δημόσιον χρέος τῆς Ἑλλάδος», Ἀθήναι 1960, σελ. 131.

Ἐξ ἄλλου, τὰς ἐπὶ πλέον ἀνάγκας αὐτῶν τὰ δύο Κράτη Κατοχῆς ἀπεδέχθησαν νὰ καλύπτουν δι' εἰσαγωγῶν ἐκ τῶν ἰδίων χωρῶν αὐτῶν ἢ ἐκ περιοχῶν, αἰτινες ἦσαν ὑπὸ κατοχὴν ὑπ' αὐτῶν διὰ τοῦ συστήματος τῶν προμνησθεισῶν δύο ἐταιρειῶν Degriges καὶ Sacig. Ἀλλ' ἐξαιρετικῶς καὶ μέχρις ὀργανώσεως τῶν εἰσαγωγῶν ἢ ἐν περιπτώσει μὴ ἐγκαίρου ἀφίξεως τῶν εἰσαγωγῶν ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ Ἄξονος, ἐκτάκτως ὑπεχρεοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ὅπως θέσῃ διὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος προκαταβολὰς εἰς δραχμὰς εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Στρατευμάτων Κατοχῆς. Ὁρίζετο ὁμοῦς, ὅτι τὸ καθεστῶς τοῦτο θὰ ἐτερματίζετο μέχρι τέλους Μαρτίου 1943 καὶ ὅτι ἀπὸ ἀπὸ τῆς 1 Ἀπριλίου 1943 θὰ ἤρχιζεν ἡ ἀπόσβεσις τῶν προκαταβολῶν¹⁰.

β') Ὁ διακανονισμὸς τῆς 18 Μαΐου 1943.— Τὴν 1 Ἀπριλίου 1943 ἐσχηματίσθη ἡ νέα Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Ἰωάν. Ράλλην, τὸ δὲ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν ἀνέλαβεν ὁ Ε. Τσιρονίκος. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ νέος Πρωθυπουργὸς ἤσκησε θαρραλέαν πολιτικὴν βελτιώσεως τῆς θέσεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων διὰ τῆς ἀυξήσεως τῶν ἀποδοχῶν αὐτῶν ὡς καὶ γενικῶς τῆς θέσεως τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῆς διατροφῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐκτοτε ὁμοῦς ὅσον ἀφορᾷ τὰς προκαταβολὰς πρὸς τὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς ἢ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ἐτηρήθη μακρὰν τῶν ζητημάτων, ἅτινα ἀφεώρων τὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς, διότι ταῦτα διεχειρίζετο προσωπικῶς ὁ Ε. Τσιρονίκος. Τὴν 18 Μαΐου 1943 συνήχθη νέα συμφωνία, τῆς ὁποίας ἡ ἰσχύς ἤρχιζεν ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1943. Κατὰ τὴν συμφωνίαν ταύτην ἐκτὸς τοῦ τιμαριθμοῦ τροφίμων, περὶ οὗ ἡ συμφωνία τῆς 1-2 Δεκεμβρίου 1942, θὰ ἔπρεπε νὰ καταρτίζωνται καὶ ἕτεροι τρεῖς τιμαριθμοί, ἦτοι : α) ὁ τιμαριθμὸς ἡμερομισθίων, β) ὁ τιμαριθμὸς οἰκοδομι-

10. Πρέπει ὁμοῦς νὰ ὑπομνησθῇ, ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 448/25.1.43 Διακοινώσεως τῶν δύο εἰδικῶν Πληρεξουσίων (Neubacher καὶ D'Agostino πρὸς τὸν τότε Πρωθυπουργὸν τῆς Κυβερνήσεως Ἀθηνῶν Κ. Λογοθετόπουλον) διὰ τοὺς τρεῖς μῆνας Ἰανουάριον-Μάρτιον, ἐξητήθησαν συμπληρωματικαὶ καταβολαὶ 20 δισεκ. δραχμῶν, παραμεινουσῶν ἀμεταβλήτων τῶν συμφωνιῶν 1-2 Δεκεμβρίου 1942.

κων υλικών και γ) ο τιμαριθμός καυσίμων. Επί τη βάση των τεσσάρων τούτων η τιμαριθμω θα κατηγοριζέτο ο τιμαριθμός, οστις θα ελαμβάνετο ύπ

11. Κατάσταση τιμαριθμών καταρτιζόμενων υπό της εθνικής στατιστικής υπηρεσίας

Μήνας	Βασικός Τιμαριθμ. μηνός Μαρτίου 1942	Ε γ δ γ τ ι μ α ρ ι θ μ ω ν					Τιμαριθμός διά τόν υπολογισμόν της επιβαρύνσεως Δημοσίου δι' έξοδων Κατοχής.
		Τροφίμων (18 ειδών)	Μισθών	Οικοδομικών υλικών	Καυσίμων		
Νοέμβριος 1942	100	561,01	—	—	—	—	561,01
Δεκέμβριος "	100	388,51	—	—	—	—	388,51
Ιανουάριος 1943	100	349,94	—	—	—	—	349,94
Φεβρουάριος "	100	289,41	—	—	—	—	289,41
Μάρτιος "	100	332,16	—	—	—	—	332,16
Απριλιος "	100	379,59	—	—	—	—	804,040
Μάιος "	100	402,10	713,92	1.150,40	730,10	730,10	814,434
Ιούνιος "	100	452,71	713,92	1.164,11	730,04	730,96	859,247
Ιούλιος "	100	552,92	826,44	1.164,11	730,96	878,87	983,292
Αύγουστος "	100	656,46	963,04	1.240,29	878,87	878,13	1.480,426
Σεπτεμβριος "	100	768,16	2.036,04	1.240,29	878,13	1.238,07	1.649,701
Οκτώβριος "	100	1.007,74	2.036,04	1.619,79	1.238,07	1.854,39	3.161,201
Νοέμβριος "	100	2.447,75	4.582,58	2.491,99	1.854,39	4.248,97	4.262,306
Δεκέμβριος "	100	3.644,80	5.360,31	3.492,35	4.248,97	4.270,58	8.381,198
Ιανουάριος 1944	100	7.276,—	6.896,52	5.305,27	4.270,58	6.822,—	9.831,900
Φεβρουάριος "	100	11.219,46	7.704,—	15.046,—	6.822,—	9.732,51	15.082,261
Μάρτιος "	100	20.377,76	9.712,39	26.347,45	9.732,51	39.595,94	27.468,549
Απριλιος "	100	48.689,32	15.740,63	43.783,37	39.595,94	96.433,47	92.856,215
Μάιος "	100	121.256,18	52.786,11	169.814,88	96.433,47	227.726,34	211.119,665
Ιούνιος "	100	180.791,02	64.874,49	458.637,42	227.726,34	416.992,46	384.241,014
Ιούλιος "	100	618.946,34	130.085,20	673.202,21	416.992,46	837.050,75	918.697,206
Αύγουστος "	100	8.308.599,78	462.578,50	583.481,67	837.050,75	4.429.869,68	4.218.761,266
Σεπτεμβριος "	100	50.247.987,—	2.988.117,60	6.420.701,32	4.429.869,68	57.471.879,—	34.631.623,010
			13.056.522,—	51.213.813,—			

δῆν πρὸς καθορισμὸν τοῦ ὕψους τῶν προκαταβολῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν Κατοχῆς, ἀρθέντος καὶ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου ἐπιβαρύνσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου κατὰ μῆνα, ἔπερκατὰ τὰς προμνησθείσας συμφωνίας ἦτο συνολικῶς 8 δισεκατομ. δραχμαὶ μηνιαίως καὶ διὰ τὰς δύο Ἀρχὰς Κατοχῆς. Ἡ κατάστασις ἐν Ἑλλάδι συνεχῶς καὶ ἀλματωδῶς ἐχειροτέρευε, διότι ἄλλωστε καὶ αἱ προκαταβολαὶ ἰδίως πρὸς τὰς Γερμανικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς ἤῤῥανον, μὴ ὑπάρχοντος τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου τῶν 8 δισεκ. δραχμῶν μηνιαίως.

γ) Ὁ διακανονισμὸς τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1943.— Μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τῆς Ἰταλίας, ἥτις ἐγένετο κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον 1943, ἐπιστεύετο, ὅτι ἡ κατάστασις δὲν θὰ ἐσημειῶνε τὸν ταχὺν ρυθμὸν τῆς ἐπιδεινώσεως¹². Παρὰ τὴν συνθηκολόγησιν ὁμως τῆς Ἰταλίας, αἱ Γερμανικαὶ Ἀρχαὶ Κατοχῆς κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον ἀνέλαβον ποσόν, καλύπτον καὶ τὸ ποσὸν διὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐξόδων Κατοχῆς τῆς Ἰταλίας. Νέα Συμφωνία συνήφθη τὴν 25 Ὀκτωβρίου, ἥτις ὁμως ἰσχυρὴ ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου 1943. Διὰ τῆς ἐν λόγῳ Συμφωνίας τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1943 ὠρίζετο, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον θὰ ἐπιβαρύνετο ἐφεξῆς καὶ μὲ τὸ ποσὸν τῆς ἀναλογίας τῶν ἐξόδων Κατοχῆς τῆς Ἰταλίας. Ἐκτοτε ὁμως ἀλματωδῶς ἤῤῥανον αἱ προκαταβολαὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς Γερμανικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς.

Σημειωθῆτω, ὅτι μέχρι τέλους τοῦ Δεκεμβρίου 1943 τὸ σύνολον τῶν πρὸς τὰς Γερμανικὰς Ἀρχὰς προκαταβολῶν ἀνήλθεν εἰς 1.499,1 δισεκ. δραχμὰς, ἐξ ὧν αἱ εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου ἦσαν 317,1 δισεκ. δραχμῶν. Ἐξ ἄλλου, τὰ ἐξαγορασθέντα μάρκα Κατοχῆς συνεποσοῦντο εἰς 34 δισεκ. δραχμὰς.

Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ περίοδον ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Τσιρονίκος διεχειρίζετο ὡς προσωπικὴν ὑπόθεσιν τὸ ζήτημα τῶν προκαταβολῶν πρὸς τὰς Γερμανικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς, αἰτινες ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος συνέχιζον τὴν ἀνάληψιν ποσῶν εἰς δραχμὰς πρὸς κάλυψιν δαπανῶν αὐτῶν.

Ἐν τούτοις ὁμως αἱ Γερμανικαὶ Ἀρχαὶ Κατοχῆς ἐπέστρεψαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον ἔναντι καὶ τῶν χρεῶν αὐτῶν ἐκ προκαταβολῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ποσόν, προερχόμενον ἐκ προσουξήσεων καὶ πωλήσεων ἐμπορευμάτων (ὀφάσματα εἰς ψταλλήλους καὶ ἐργάτας καὶ νήματα

12. Πρέπει νὰ σημειωθῆ, ὅτι τὸ σύνολον τῶν εἰς τὰς Ἰταλικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς προκαταβολῶν ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ἀνέλθει εἰς 240.819,5 ἑκατ. δραχμὰς. Ἐκ τῶν ὁποίων 66.401,2 ἑκατ. δραχμαὶ εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου. Εἶχον ἐπίσης καταστραφῆ 3.660 ἑκατ. Μεσογειακαὶ δραχμαί.

εις εργοστάσια), τὰ ὅποια εἶχε πραγματοποιήσει ἡ Degriges ὡς και κατά τούς ἰσχυρισμούς τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Τσιρονίκου ἐκ πωλήσεων χρυσῶν λιρῶν εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀθηνῶν¹³.

δ') Τὸ καθεστῶς τοῦ ἔτους 1944 και τὸ σύνολον τῶν προκαταβολῶν.— Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου 1944, ὡς γράφομεν ἀνωτέρω, υἰοθετήθη ἡ κατόπιν ἐντολῶν τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Τσιρονίκου πρὸς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος ἀπ' εὐθείας χρηματοδότησις τῶν Γερμανικῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς. Συντρέχοντος και τοῦ συνεχῶς ὀγκουμένου πληθωρισμοῦ και τῆς ἐκ τούτου ἐκμηδενίσεως τῆς ἀγοραστικῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς, αἱ προκαταβολαὶ ἀντιπροσωπεύουν εἰς δραχμάς ἀστρονομικοὺς ἀριθμούς. Σημειοῦμεν κατωτέρω τὰς ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος γενομένας συνολικῶς προκαταβολὰς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Κατοχῆς μέχρι τέλους αὐτῆς.

Α'. Γερμανικαὶ Ἀρχαὶ Κατοχῆς :

	Δισεκ. Δραχμαὶ
1) Χρηματοδότησις	2.355.579,1
2) Ἀξία ἐξαγορασθέντων μάρκων	3,4
3) Διὰ παροχὰς καταλιμμάτων	22.242.-
Σύνολον (α)	2.377.824,5
Ἐπιστράφησαν	760.000.-

Β'. Ἰταλικαὶ Ἀρχαὶ Κατοχῆς :

1) Χρηματοδότησις	240.819,4
2) Ἀξία καταστραφεισῶν μεσογειακῶν δραχμῶν	3.659,8
Σύνολον (β)	244.479,2
Ἐπιστράφησαν :	
εἰς ἐμπορεύματα	27.243,1
εἰς μετρητὰ	24.000.-
Σύνολον	51.243,1

13. Πρὸς τοῦτο ὁ εἰδικὸς Γερμανὸς πληρεξούσιος Neubacher ἐξέδιδεν ἐπιταγὰς εἰς βάρος τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου. Αἱ ἐπιταγαὶ ὁπισθογραφούμεναι ὑπὸ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Τσιρονίκου διεβιβάζοντο εἰς τὴν προμηθηθεῖσιν Τράπεζαν. Ἐξ ἄλλου αἱ διὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πωληθεῖσαι χρυσαὶ λίραι Ἀγγλίας και διὰ τοῦ Χρηματιστηρίου Ἀθηνῶν ὑπολογίζονται περὶ τὰς 1.300.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀξία τῆς δραχμῆς δὲν παρέμεινε σταθερά, ἀλλ' ἀντιθέτως ὑφίστατο ἐντὸς τῆς ἰδίας ἡμέρας συνεχῆ καὶ ἀλματώδη ὑποτίμησιν ¹⁴ πρέπει, ὅπως μετατραποῦν τὰ ὡς ἄνω ποσὰ δραχμῶν εἰς σταθερὸν νόμισμα.

ε') Ἐτεραι ζημίαι καὶ ὑπολογισμὸς τῶν δαπανῶν Κατοχῆς εἰς σταθερὸν νόμισμα.— Δὲν εἶναι εὐχερῆς ἡ μετατροπὴ τῶν περὶ ὧν ἀνωτέρω δραχμῶν εἰς νόμισμα σταθερᾶς ἀξίας, διότι ἀκόμη ἐντὸς τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὡς εἶναι γνωστὸν, ἡ δραχμὴ ὑφίστατο ἀλματώδη ὑποτίμησιν, ἰδίως κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τῆς Κατοχῆς.

Διὰ τοῦτο ἀποπειρώμεθα νὰ δώσωμεν κατωτέρω ἰδέαν τινὰ τῶν ἐξόδων Κατοχῆς εἰς λίρας Ἀγγλίας χρυσᾶς, μνημονεύοντες ἐπὶ πλέον καὶ ἄλλας κατηγορίας δαπανῶν, αἵτινες εἶχον σχέσιν μὲ τὴν Κατοχὴν καὶ ἐπεδύρουν τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους ὑπὸ τὴν μορφήν ἐξόδων πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων ἢ διενεργείας προμηθειῶν ἢ ἀποζημιώσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου.

14. Μέσαι τιμαὶ τῆς χρυσῆς λίρας Ἀγγλίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς

1941		1943	
Ἀπρίλιος	— 1.168,60	Ἰανουάριος	— 144.520
Μάιος	— 3.750	Φεβρουάριος	— 135.040
Ἰούνιος	— 4.900	Μάρτιος	— 162.670
Ἰούλιος	— 10.475	Ἀπρίλιος	— 172.530
Αὐγουστος	— 10.458	Μάιος	— 243.700
Σεπτέμβριος	— 12.560	Ἰούνιος	— 309.600
Ὀκτώβριος	— 21.352	Ἰούλιος	— 320.100
Νοέμβριος	— 27.910	Αὐγουστος	— 359.900
Δεκέμβριος	— 20.158	Σεπτέμβριος	— 426.200
		Ὀκτώβριος	— 725.000
		Νοέμβριος	— 1.271.176
		Δεκέμβριος	— 1.541.667
1942		1944	
Ἰανουάριος	— 23.339	Ἰανουάριος	— 2.994.411
Φεβρουάριος	— 26.671	Φεβρουάριος	— 5.410.500
Μάρτιος	— 33.545	Μάρτιος	— 14.640.652
Ἀπρίλιος	— 50.197	Ἀπρίλιος	— 34.534.780
Μάιος	— 59.165	Μάιος	— 91.520.000
Ἰούνιος	— 81.194	Ἰούνιος	— 123.350.000
Ἰούλιος	— 122.881	Ἰούλιος	— 350.050.000
Αὐγουστος	— 194.790	Αὐγουστος	— 2.290.636.363
Σεπτέμβριος	— 214.983	Σεπτέμβριος	— 22.877.272.720
Ὀκτώβριος	— 351.413	Ὀκτώβριος	— 132.428.000.000
Νοέμβριος	— 266.570	(1-7)	
Δεκέμβριος	— 149.270		

Και πρώτον, η άμεσος χρηματοδότησις έχει ως ακόλουθος :

I. Γερμανικαί 'Αρχαί Κατοχής :

	Λίραι χρυσάι 'Αγγλίας
1) Προκαταβολαί εις δραχμάς υπό της Τραπεζης της 'Ελλάδος	6.013.282
2) Μάρκα Κατοχής εξαγορασθέντα	782.428
3) Διά καταλύματα	41.513
	<hr/>
Σύνολον	6.837.223
4) Ποσά ληφθέντα άντικανονικώς	986
5) Μάρκα Κατοχής μη παραδοθέντα	214.273
	<hr/>
Σύνολον (α)	<u>7.052.482</u>

II. 'Ιταλικαί 'Αρχαί Κατοχής :

	Λίραι χρυσάι 'Αγγλίας
1) Καταβολαί εις δραχμάς υπό της Τραπεζης της 'Ελλάδος άνέρχονται εις	1.646.279
2) Μεσογειασκαί δραχμαί καταστραφείσαι διά πυρός άντιπροσωπεύουν	846.189
	<hr/>
Σύνολον	2.492.468
3) Μεσογειασκαί δραχμαί μη καταστραφείσαι άνέρχονται εις	162.610
	<hr/>
Σύνολον (β)	2.655.078
	<hr/>
Σύνολον χρηματοδοτήσεως (α + β)	<u>9.707.560</u>

*Έναντι των άνωτέρω ποσών έπεστράφησαν :

α) Παρά των Γερμανών	910.683
β) Παρά των 'Ιταλών :	
1) Εις δραχμάς μετατρεπομένας εις Λίρας χρυσάς	26.932
2) Εις ύφασματα κλπ. όμοίως ως άνω Λίρας χρυσάς	17.704
	<hr/>
Σύνολον	<u>965.319</u>

Αἱ ἐπιστροφαὶ ὅμως αὐταὶ δεόν νὰ μὴ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καθ' ἣν ἀναλογίαν προέρχονται ἐξ εἰσπράξεων τῶν ἐταιρειῶν Degriges καὶ Sacig, δεδομένου ὅτι αἱ εἰσπράξεις αὐταὶ ἐπραγματοποιούντο ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς θάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ἐξ ἄλλου δεύτερον, αἱ προμήθειαι καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἔργων διὰ λογαριασμῶν τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς, διενεργούμεναι εἰς θάρος τοῦ Προπολεμικοῦ τοῦ Κράτους, ὑπολογίζονται εἰς λίρας Ἀγγλίας χρυσᾶς 3.440.000.

Ἡ πιθανὴ κατανομή μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν ἔχει ὡς ἀκολούθως :

1) Γερμανοὶ	Λ.Χ.	2.640.000	
2) Ἰταλοὶ	»	800.000	3.440.000

Ἐπι πλεόν, τριτόν, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2153 τοῦ ἔτους 1940 ἀναγκ. νόμου ἀπεσύρθησαν ἐκ τῆς κυκλοφορίας τὰ κυκλοφοροῦντα ἀργυρᾶ κέρματα, τὰ ὁποῖα ἐπωλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς εἰς Ἑλβετικὸν Οἶκον, ὑπολογίζεται δὲ κέρδος ὡς κάτωθι :

Καὶ πρῶτον οἱ Γερμανοὶ ἀπεκόμισαν ὡς κάτωθι κέρδος :

α) Ἀξία 28.597.763 χιλιογράμμων κερμάτων ἀργυρῶν (ἄργυρος 50%, χαλκὸς 40%, ψευδάργυρος 5%, νικέλιον 5%). Ἡ προπολεμικὴ ἀξία τούτων ἦτο ἀνωτέρα τῶν 20.000 χρυσῶν λιρῶν. Ἐναντι τούτων οἱ Γερμανοὶ κατέβαλον χρυσᾶς λίρας 104.

β) Ἀξία 53.031.843 χιλιογράμμων καθαρῶ νικελίου καὶ 7.195.848 χιλιογράμμων μίγματος χαλκοῦ καὶ νικελίου (χαλκὸς 75%, νικέλιον 25%). Ἡ προπολεμικὴ ἀξία τούτων ἦτο ἀνωτέρα τῶν 5.500 χρυσῶν λιρῶν. Ἐναντι τούτων οἱ Γερμανοὶ κατέβαλον 5,5 χρυσᾶς λίρας.

Ἐξ ἄλλου, δεύτερον, αἱ Ἰταλικαὶ Ἀρχαὶ Κατοχῆς ἀπεκόμισαν ὡς κάτωθι κέρδος :

Ἀξία 8.382.860 χιλιογράμμων ἀργυρῶν κερμάτων. Ἡ προπολεμικὴ ἀξία τούτων ἦτο ἀνωτέρα τῶν 6.000 χρυσῶν λιρῶν. Ἐναντι τούτων οἱ Ἰταλοὶ οὐδὲν σχεδὸν κατέβαλον.

Τέλος, τέταρτον, δεόν νὰ συνυπολογίσωμεν τὰς ἀποζημιώσεις Γερμανῶν, Ἰταλῶν καὶ Ἀλβανῶν ὑπηρέτων, καταβληθείσας δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 148 τοῦ ἔτους 1941 Ν. Διατάγματος καὶ τοῦ νόμου 353 τοῦ ἔτους 1943, αἱ ὁποῖαι κατανέμονται ὡς κάτωθι :

1. Γερμανοὶ	Λίραι χρυσαῖ	109.—
2. Ἰταλοὶ	»	14.718.—
3. Ἀλβανοὶ	»	1.077.—

Σύνολον

15.904.—

Ἀνακεφαλαιοῦντες τοὺς ἀνωτέρω ὑπολογισμοὺς, οἵτινες ἀντιπροσωπεύουν τὸ κατώτατον ὄριον τῶν δαπανῶν Κατοχῆς ὑπὸ τὴν μορφήν καταβολῶν εἰς δραχμὰς, ἀνερχομένων συνολικῶς εἰς 13.194.864 λίρας Ἀγγλίας χρυσᾶς, δύναμεθα νὰ κατανειμώμεν τὰς γενομένας ζήτημας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον ὡς κάτωθι καθ' ὑπολογισμόν :

1. Γερμανοὶ	Λίραι χρυσαῖ Ἀγγλίας	9.717.991
2. Ἴταλοι	» » »	3.475.796
3. Ἀλβανοὶ	» » »	1.077
Σύνολον		<u>13.194.864</u>

Ἐκ τοῦ ποσού, περὶ οὗ ἀνωτέρω, δεόν νὰ ἀφαιρεθῆ τὸ ποσὸν τῶν ἐπιστροφῶν, ἀνερχόμενον εἰς χρυσᾶς λίρας 955.319, ὡς σημειοῦμεν ἀνωτέρω.

Τὰ ἀνωτέρω ποσὰ χρυσῶν λιρῶν Ἀγγλίας μετατρέπομεν εἰς δολλάρια. Ἡ μετατροπὴ ἐνεργεῖται λαμβανομένης ὑπ' ἑσφιν τῆς μέσης σχέσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς τοῦ δολλαρίου πρὸς τὴν χρυσὴν λίραν Ἀγγλίας, ἣτις ἦτο 20 : 1. Οὕτω, τὰ ἀνωτέρω ποσὰ χρυσῶν λιρῶν Ἀγγλίας ἀνέρχονται εἰς τὰ κάτωθι ποσὰ δολλαρίων :

1. Γερμανοὶ	Δολλάρια	194.359.820
2. Ἴταλοι	»	69.515.920
3. Ἀλβανοὶ	»	21.540
Σύνολον		<u>263.897.280</u>

Τὰ ποσὰ τῶν ἐπιστροφῶν ἀνέρχονται εἰς δολλ. 19.106.380. Τὸ ποσὸν τῶν 263,9 ἑκατ. δολλαρίων, μειωμένον κατὰ τὸ ὡς ἄνω ποσὸν τῶν ἐπιστροφῶν ἐκ 19,1 ἑκατ., θὰ ἔδει νὰ διεκδικήσῃ ἡ Ἑλλάς, καθ' ὅσον τοῦτο, ὡς ἐκτίθεται ἀνωτέρω, συνιστᾷ ὀφειλὴν ἐκ διμεροῦς συμβάσεως μεταξὺ τῶν Κρατῶν τοῦ Ἄξονος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν Ἀθήναις.

Ἡ μετατροπὴ τῶν δραχμῶν εἰς χρυσᾶς λίρας Ἀγγλίας ἐγένετο ἐπὶ τῆ βάσει τῆς μέσης κατὰ μῆνα τιμῆς τῆς χρυσῆς λίρας Ἀγγλίας καὶ οὐχὶ μετὰ τὴν τιμὴν ταύτης τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐνηργεῖτο ἐκάστη καταβολή. Ἀκριβέστερος κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον ὑπολογισμὸς θὰ ἀπέδειξε, καθ' ἡμᾶς, μεγαλύτερον ποσὸν χρυσῶν λιρῶν Ἀγγλίας, δεδομένου ὅτι, ὅτι αἱ καταβολαὶ εἰς τὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς διενηργοῦντο κατὰ κανόνα μᾶλλον κατὰ τὰς πρῶτας ἡμέρας ἐκάστου μηνός, ὅτε ἡ τιμὴ τῆς χρυσῆς λίρας Ἀγγλίας ἦτο μικροτέρα, ἐνῶ ἡ ὑποτιμῆσις τῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς ἦτο συνεχῆς καὶ ἀλματώ-

δης. Άλλαχού έν σελ. 23 παρέχουμεν τας διακυμάνσεις της χρυσής λίρας Άγγλιας κατά την περίοδον της Κατοχής και έν όπιοσ. τας της κυκλοφορίας¹⁵.

Πρέπει όμως νά υπομνήσωμεν, ότι κατ' άλλους ύπολογισμούς, ολίτινες έχουν και επίσημον προέλευσιν, ή αξίωσις της Ελλάδος έν προκειμένω

15. Ό κάτωθι πίναξ έμφανίζει ώς έγγιστα την εξέλιξιν της νομισματικής κυκλοφορίας εις εκατομ. δραχμάς και την αναλογίαν τών προκαταβολών.

	Κυκλοφορία Νομισματική	Άναλογία προκατα- βολών εις τό σύνολον της κυκλοφορίας
1939	8.481	—
1940	11.192	—
1941 α' τετράμηνον	17.529	—
Ίούνιος	24.075	—
Ίούλιος	23.960	—
Αύγουστος	29.059	40,32 %
Σεπτέμβριος	33.843	19,61 %
Όκτώβριος	39.067	22,73 %
Νοέμβριος	43.528	24,14 %
Δεκέμβριος	48.798	35,12 %
Ίανουάριος 1942	53.013	41,92 %
Φεβρουάριος	58.489	47,72 %
Μάρτιος	67.865	51,03 %
Άπρίλιος	79.144	55,32 %
Μάιος	92.183	61,11 %
Ίούνιος	109.846	69,01 %
Ίούλιος	132.345	72,01 %
Αύγουστος	155.108	76,01 %
Σεπτέμβριος	167.877	83,28 %
Όκτώβριος	210.525	77,06 %
Νοέμβριος	262.834	63,83 %
Δεκέμβριος	306.012	62,49 %
Ίανουάριος 1943	351.172	60,60 %
Φεβρουάριος	387.442	65,06 %
Μάρτιος	439.886	65,15 %
Άπρίλιος	507.192	63,99 %
Μάιος	590.613	60,41 %
Ίούνιος	667.195	62,52 %
Ίούλιος	779.999	64,26 %
Αύγουστος	968.659	61,91 %
Σεπτέμβριος	1.148.151	62,22 %
Όκτώβριος	1.468.136	60,38 %
Νοέμβριος	2.036.520	54,05 %
Δεκέμβριος	2.652.502	53,42 %
Ίανουάριος 1944	3.428.822	43,61 %

Ἐναντι μὲν τῆς Ἰταλίας ἀναδιβάλλεται εἰς 64,8 ἑκατ. δολλάρια, ἔναντι δὲ τῆς Γερμανίας εἰς 160 ἑκατ. δολλάρια, ἦτοι ἐν συνόλῳ εἰς 224,8 ἑκατ. δολλάρια. Βλέπε σχετικῶς κατωτέρω εἰς σελίδα 29. Ἐξ ἄλλου ἐπὶ τῇ θέσει στοιχείων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐν λόγῳ ἀξίωσις τῆς Ἑλλάδος ὑπολογίζεται εἰς 151 ἑκατ. δολλάρια ἔναντι μὲν τῆς Γερμανίας, ἔναντι δὲ τῆς Ἰταλίας εἰς 32 ἑκατ. δολλάρια, ἦτοι ἐν συνόλῳ εἰς 183 ἑκατ. δολλάρια, μετὰ δὲ τῶν τόκων ἐν συνόλῳ εἰς 398 ἑκατ. δολλάρια.

**IV. Η ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΞΙΩΣΕΩΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.
ΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΩΝ.
Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΟΥ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ
ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ — ΓΕΝΙΚΑΙ ΤΕΛΙΚΑΙ ΑΠΟΦΕΙΣ**

Ἐδώσαμεν τὰ γενικά σημεῖα τοῦ ὑπὸ ἔρευναν θέματος τῶν ἐξόδων Κατοχῆς ἐν Ἑλλάδι. Οὐκ ὀλίγαι διαπιστώσεις προκύπτουν ἐκ στοιχείων τῆς ἐρεύνης ἡμῶν, ἀναφερόμεναι ἰδίως εἰς νομισματικά φαινόμενα ὡς καὶ εἰς πάσης φύσεως οἰκονομικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἐν λόγῳ τραγικῆς ἐν Ἑλλάδι περιόδου.

Τὰ στενά ὄρια τῆς μελέτης ταύτης δὲν ἐπιτρέπουν οὐδὲ ἀπλήν διαπραγματεύειν τούτων. Ἀλλαχοῦ ἐν σελίδι 14 καὶ δὴ εἰς τὴν προμνηθεῖσαν Rivista di Diritto Finanziario e Scienza delle Finanze ἔχομεν θίξει κατὰ τὸ ἔτος 1951 ἐκδηλώσεις καὶ ἐπιδράσεις τοῦ πληθωρισμοῦ, αἵτινες ἐπέφερον τὴν ἐξάρθρωσιν τοῦ συστήματος τῶν ἐσόδων τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους ἐν Ἑλλάδι καὶ τὴν ἐκαμψένυσιν τῆς πραγματικῆς ἀποδόσεως ἰδίως τῆς ἀμέσου φορολογίας¹⁶.

Ὡς ἐκ τῶν περιορισμένων ὀρίων τῆς μελέτης ταύτης καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ἤδη περιοριζόμεθα εἰς συντόμους γραμμὰς νὰ ἐκθέσωμεν τὰ περὶ τῶν διεκδικήσεων τῆς ἀξίωσεως τῆς Ἑλλάδος, ἦτοι πηγάζει ἐκ τῆς προμνηθεύσης διμεροῦς Συμφωνίας τῆς Ρώμης τῆς 14 Μαρτίου 1942.

Καὶ πρῶτον κατὰ τὴν Διάσκεψιν τῶν Γερμανικῶν Ἐπανορθώσεων ἐν Παρισίοις καὶ εἰς τὴν συνεδρίασιν αὐτῆς τῆς 21 Δεκεμβρίου 1945, ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεῖα προέβαλε τὴν ἀξίωσιν περὶ τῆς πληρωμῆς τῆς ἀξίας τῶν ἐν λόγῳ προκαταβολῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἔναντι ἐξόδων Κατοχῆς διὰ τὸ ποσὸν τῶν 160 ἑκατ. δολλαρίων, θεωρήσασα ὅτι δεόν νὰ καλυφθῇ ἡ ἀπαίτησις αὕτη ἐκ προκαταβολῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἦτοι

16. Ἐπίσης εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τῆς μελέτης ταύτης ἀποπειρώμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἰσορρομίαν τῆς ὀφελῆς ἐκ τῶν ἐξόδων Κατοχῆς κατὰ τὰς καταρτισθεῖσας Συμφωνίας, αἵτινες μνημονεύονται εἰς τὴν παρούσαν μελέτην ἐν σελ. 11 καὶ ἑπ. Ἐπίσης εἰς σελ. 20 περιλαμβάνομεν στοιχεῖα τῆς ἐξελίξεως τοῦ τιμαριθμοῦ ὡς καὶ τῆς ὑποτιμήσεως τῆς δραχμῆς

πράγματι ἀντιστοιχεί πρὸς τὴν ὀφειλὴν τῆς Γερμανίας πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον. Ἐπειδὴ ἕως δὲν ἰκανοποιήθη ἡ ἀξίωσις αὕτη, ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεῖα διετήρησε τὴν ἐπιφύλαξιν αὐτῆς διὰ τὴν διεκδίκησιν τῆς ἐν λόγῳ ἀξιώσεώς της. Μᾶλλον συγκεκριμένως κατὰ τὴν ἐν λόγῳ συνεδρίασιν ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεῖα ἔκαμε δῆλωσιν «ὅτι θεωρεῖ ὡς μὴ καλυφθεῖσαν διὰ τῶν διατάξεων τῆς Συμφωνίας (περὶ ἐπανορθώσεων) τὴν ἀπαιτήσιν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος — ἐξ 160 ἑκατ. δολλαρίων — ἔναντι τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως, τὴν προκύπτουσαν ἐκ τῶν προκαταβολῶν, τῶν γενομένων εἰς τὰς Γερμανικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπιφυλάσσεται νὰ ἐπιδιώξη τὸν διακανονισμὸν τῆς τοιαύτης πιστώσεως περαιτέρω».

Ἀνάλογον ἀξίωσιν ὑπέβαλεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεῖα διὰ ποσὸν 64,8 ἑκατ. δολλαρίων κατὰ τὴν Διάσκεψιν περὶ Συνθήκης Εἰρήνης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας, ὑποβαλοῦσα σχετικὴν τροπολογίαν εἰς τὸ ἄρθρον 74 τῆς Συνθήκης περὶ Εἰρήνης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας¹⁷. Πρὸ τῆς ἀπρο-

17. Ἡ τροπολογία αὕτη εἶχε ὡς ἀκολούθως : «Ἡ Ἰταλία ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλῃ εἰς χρυσὸν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ἐντὸς 3 μηνῶν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τῆς παρούσης Συνθήκης, τὸ ποσὸν τῶν 64.800.000 δολλαρίων (ἀξίας 1938), ποσὸν εἰς ὃ ἀνέρχονται αἱ προκαταβολαί, αἱ γενομέναι ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς Ἰταλικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς ἐπὶ πλέον τῶν δαπανῶν Κατοχῆς, αἱ ὁποῖαι δυνάμει τῆς Συμφωνίας μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων τοῦ Reich καὶ τῆς Ἰταλίας τῆς 14ης Μαρτίου 1942 καὶ πάσης ἄλλης μετέπειτα τροπολογίας, θὰ ἦσαν εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος». Μετάφρασις ἐκ τῆς Γαλλικῆς (G.P./GEN/DOC/I/17 βιβλ. V, σελὶς 484).

Ἄλλ' ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεῖα δὲν ἐπέτυχε νὰ ἐγγράψῃ τὴν τροπολογίαν ταύτην. Δι' ὃ τὴν ἀπέσυρε τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1945 κατὰ τὴν 30ὴν Συνεδρίασιν, (GP/IT/ECO/130 e Séance Βιβλ. VI σελὶς 390), μὲ τὴν κάτωθι ἐπιφύλαξιν : «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεῖα λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν : 1) Ὅτι Ἀντιπροσωπεῖαι τινὲς ἐξέφρασαν κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς τροπολογίας τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐξετάσουν ἐκ τοῦ πληθῶν τὰ δικαιολογητικά τῆς πιστώσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἔναντι τῆς Ἰταλίας καὶ ἐζήτησαν παράτασιν, ἵνα καταστή βαθυτέρα ἡ τοιαύτη ἐξέτασις». 2) Τὴν δῆλωσιν τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι τὰ δρια, τὰ ὁποῖα ὤρισε ἡ Ἐπιτροπὴ πρὸς τερματισμὸν τῶν ἐργασιῶν της δὲν ἐπιτρέπουν τοιαύτην παράτασιν, δηλοῖ ὅτι θεωρεῖ τὸ κείμενον τῆς Συνθήκης Εἰρήνης οὐδαμῶς θίγον τὴν ἔναντι τῆς Ἰταλίας Ἑλληνικὴν πίστωσιν, στηριζομένην ἐπὶ τῆς ὑποχρεώσεως, τῆς ἀναληφθεῖσης κατὰ Μάρτιον 1942 ὑπὸ τῆς τελευταίας ταύτης νὰ ἐπιστρέψῃ τὰς προκαταβολὰς, τὰς γενομένας ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ πλέον καὶ ἐκτὸς τῶν δαπανῶν Κατοχῆς καὶ ὅτι ἐπιφυλάσσεται νὰ ἀσκήσῃ τὰ ἐξ αὐτῆς προκύπτοντα δικαιώματα ἔναντι τῆς Ἰταλίας διὰ τῆς κανονικῆς διπλωματικῆς ἢ δι' οἰασθῆποτε ἄλλης νομίμου ὁδοῦ. Ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν ταύτην ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεῖα ἀποσύρει τὴν τροπολογίαν της».

Κατὰ Ἰανουάριον 1953 κατόπιν ἐρωτήσεως τοῦ βουλευτοῦ Γ. Μόδη κατετέθησαν εἰς τὴν Βουλὴν δύο ἐγγραφαι ἀπαντήσεις, τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται ἐν σ. 30 λόγος. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀνάλογος ἀπαιτήσις τῆς Ἑλλάδος ἔναντι τῆς Γερμανίας ἤχθη ἐπίσης ἐνώπιον τῆς ἐν Λονδίῳ Συνδιασκεφῆς κατὰ Φεβρουάριον 1951 περὶ τοῦ Γερμανικοῦ χρέους, ἀλλὰ ἡ συζήτησις γενικῶς τῶν ἐκ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἀπαιτήσεων ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ κατὰ τὴν σύναψιν τῆς σχετικῆς Συνθήκης Εἰρήνης. Καθ' ὃ δὲ μὴ γνωρίζομεν ἐκ πληροφοριῶν τοῦ Πρεσβευτοῦ

θυμίας ὁμως τῆς Ἰταλίας, ὅπως ἀποδεχθῆ τὴν ἐν λόγῳ τροπολογίαν, ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεῖα ἀπέσυρε αὐτήν.

Τὸ θέμα τοῦτο τῆς διεκδικήσεως τῆς ἀξιώσεως ἐν συνόλῳ (64,8 + 160) 224,8 ἑκατ. δολλαρίων πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ ἐκ προκαταβολῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀπεσχόλησε καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν κατὰ Ἰανουάριον 1953, κατόπιν σχετικῆς ἐρωτήσεως τοῦ τότε βουλευτοῦ Φλωρίνης Γ. Μόδη. Ἀπαντῶν ἐγγράφως εἰς τὴν Βουλὴν τὴν 15ην Ἰανουαρίου 1953 ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Στ. Στεφανόπουλος, ἐθεώρησεν ὅτι τὸ θέμα τοῦτο ἐκκρεμεῖ πρὸς συμπηρισμὸν τῆς ἐν λόγῳ ἀποζημιώσεως πρὸς τυχὸν ἄλλας ἀπαιτήσεις τῆς Ἰταλίας ἐναντι τῆς Ἑλλάδος, διότι τὰ ἄρθρα 74 καὶ 79 ἀφορῶν ἰδιωτικὰς ζημίας, τὸ δὲ ἄρθρον 80 ἀφορᾷ ἀπωλείας καὶ ζημίας, προουφάσας ἐκ πολεμικῶν πράξεων ἢ μέτρων, ληφθέντων λόγῳ τῆς καταλήψεως τῶν ἐδαφῶν. Αἱ προκαταβολαὶ ὁμως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς κάλυψιν δαπανῶν Κατοχῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπαχθοῦν κατὰ τὸ γράμμα τῶν σχετικῶν περὶ αὐτῶν διατάξεων εἰς τὰς διατάξεις ταύτας, αἰτινες ἄλλωστε καθορίζουν ἀσήμαντα ποσὰ δι' Ἐπανορθώσεις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀναπτύσσεται ἀλλαχοῦ. Πρβλ. P. B. Dertilis : Les Réparations de la seconde guerre mondiale, Revue Hellénique de Droit International, 1956, σελ. 123 καὶ ἐπ., τοῦ ἰδίου, δύο μελέται εἰς τὸν «Ὀικονομικὸν Ταχυδρόμον» τῆς 16 Φεβρουαρίου 1956 περὶ τῶν Βουλγαρικῶν Ἐπανορθώσεων καὶ τῆς 1 Μαρτίου 1956 περὶ τῶν Ἰταλικῶν καὶ Γερμανικῶν Ἐπανορθώσεων¹⁸.

Αἱ προκαταβολαὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος συνιστοῦν δάνειον, οἷον προβλέπεται εἰς τὴν προμνησθεῖσαν διμερῆ σύμβασιν τῆς Ρώμης, συναφθεῖσαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς μεταξὺ τῆς τότε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν Ἀθήναις καὶ τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς, ἀποτελεῖ δὲ αὕτη τὴν βάση τῶν μεταγενεστέρως ἐπιβληθέντων συμπληρωματικῶν διακανονισμῶν, περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω γράφομεν. Καὶ ἡ διμερῆς αὕτη πράξις, ἀνεξαρτήτως τῶν διατάξεων τῶν Συνθηκῶν Εἰρήνης, ἰσχύει ἐφ' ὅσον ἡ διμερῆς αὕτη πράξις ρητῶς δὲν καταργηθῆ¹⁹.

¹⁸ Ἀλ. Σγουρδαίου, τὸ θέμα τοῦτο ἀπασχολεῖ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, τὸ ὅποιον ἀντλεῖ στοιχεῖα καὶ ἐκ τοῦ σχετικοῦ Κεφαλαίου τῆς προμνησθείσης ἐργασίας ἡμῶν περὶ Δημοσίου Χρέους τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1960» σελ. 126 καὶ ἐπ..

18. Περὶ τῶν Ἐπανορθώσεων τοῦ α' καὶ β' παγκοσμίου πολέμου γενικώτερον βλέπε R. Castillon, Les Réparations Allemandes—deux expériences (1919-1932 et 1945-1952), Paris 1953, ὅπου ὁμως γίνεται λόγος γενικώτερον περὶ Ἐπανορθώσεων.

19. Καὶ τυχὸν ἀνισχύρου οὐσης Συμφωνίας, δὲν νοεῖται ἐκ ταύτης νὰ καταστοῦν πλουσιώτερα συμβαλλόμενα μέρη, ἀδικούντα μετ' αὐτῶν συμβληθέντα, εὐθυνόμενα καθ' ὁ μόνον κατ' ἐξουσίαν πλουσιώτερα.

Κατὰ ταῦτα ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλάς σαφῶς δὲν παρητήθη τῆς ἐκ τῆς διμεροῦς Συμφωνίας τῆς Ρώμης ἀξιώσεως αὐτῆς, διατηρεῖ τὴν ἐκ ταύτης ἀξίωσιν τῆς. Καὶ δὲν περιλαμβάνεται

Κατά συνέπεια αι αξιώσεις τής Ελλάδος εν προκειμένω παραμένουν εισέτι άνευ ικανοποίησης, έφ' όσον αι διατάξεις του άρθρου 80 τής Συνθήκης Ειρήνης μετά τής Ιταλίας νοούν πολεμικάς πράξεις, οιαι όμως δέν νοούνται ύποχρεώσεις τής Ιταλίας άπορρέουσαι εκ διμερών συμβάσεων.

Κατά τό παρελθόν τόσον εις άρθρα ήμών, όσον ιδίως εις την κατά τό έτος 1960 δημοσιευθείσαν έργασίαν ήμών ύπό τόν τίτλον «Τό Δημόσιον Χρέος τής Ελλάδος» έκτενωσ έχομεν άσχοληθθί με την έν λόγω αξίωσιν τής

ή έν λόγω αξίωσιν τής Ελλάδος εις τάς διατάξεις του άρθρου 80 τής Συνθήκης Ειρήνης μετά τής Ιταλίας τής 10 Μαρτίου 1947 (1) καθ' ό άρθρον 80 δηλοΰται, ότι «οι Σύμμαχοι (συνεπώς και ή Ελλάδα) διά τών παρεχομένων εις αυτούς δικαιωμάτων ύπό τών άρθρων 74 και 79 τής προμνησθείσης Συνθήκης Ειρήνης, καλύπτουν άπάσας τάς αξιώσεις αυτών ώς και τών ύπηκόων των δι' άπώλειας ή ζημίας, προκυφάσας εκ πολεμικών πράξεων . . . », διότι ή έν λόγω αξίωσιν τής Ελλάδος πηγάζει εκ διμεροϋς πράξεως, ήτις όμως, όσον και άν είναι δυσμενής δι' αυτήν, προφανώς δέν άντιστοιχεί πρός πολεμικήν πράξιν. Ός εκ τούτου δέν εκαλύφθη εκ τών Έπανορθώσεων, περί τών όποίων τά άρθρα 74 και 79 τής Συνθήκης Ειρήνης μετά τής Ιταλίας (βλέπε Ν.Δ. 423 περί κυρώσεως τής μεταξύ τών Συμμάχων και Συνησπισμένων Δυνάμεων και τής Ιταλίας Συνθήκης Ειρήνης τής 10 Μαρτίου 1947 (Φυλ. Έφ. Κυβ. ύπ' αριθ. 226 τής 22 Οκτωβρίου 1947 τ. Α' σελ. 1141 και έπ.). Ούδέ νοείται πολεμική πράξις να άποτελή θέμα Συμφωνίας προσβαλλούσης τόν έτερον τών συμβαλλομένων.

Κατά τό προμνησθέν άρθρον 74 όρίζεται μεταξύ άλλων και τό ποσόν τών καταβλητέων έπανορθώσεων εις την Ελλάδα, όπερ άνέρχεται εις 105 έκ.ατ. δολάρια, καταβλητέον ούχι εις δολάρια, αλλά εις έμπορεύματα και έργασίαν και έντός έπτά έτών από τής ισχύος τής προμνησθείσης Συνθήκης Ειρήνης. Έξ άλλου κατά τό προμνησθέν άρθρον 79 του ίδιαι Συνθήκης γίνεται λόγος περί τών Ιταλικών περιουσιών, κειμένων επί του έδάφους τών Συμμάχων και Συνησπισμένων Δυνάμεων, τών όποίων ή τύχη ρυθμίζεται. Βλέπε όμοίως άνωτέρω εις σελίδα 6. Είναι δέ γνωστόν, ότι λαμβανομένης ύπ' όψιν τής πείρας εκ τής Ιστορίας τών Έπανορθώσεων του α' παγκοσμίου πολέμου, οι συντάχται τής Συνθήκης Ειρήνης του β' παγκοσμίου πολέμου όρισαν άσήμαντα ποσά δι' Έπανορθώσεις, άτινα ήσαν καταβλητέα ούχι εις χρυσόν, άλλ' ύπό μορφήν αξίας έμπορευμάτων και έργασίας. Κατ' αυτόν τόν τρόπον άπεφεύγοντο αι δυσχέρεια καταβολής αυτών και νομισματικά διαταραχάι, ή δέ ταχύτερα εκκαθάρισις τών έπανορθώσεων ηύνοει την ταχύτεραν επάνοδον εις τό καθεστώς όμαλών πολιτικών σχέσεων μεταξύ τών νικητέων και ήττημένων του β' παγκοσμίου πολέμου. Ίδιως ή ρύθμισις αυτή έπεφυλάχθη προκειμένου περί τών Γερμανικών Έπανορθώσεων και τελικώς κατά την Διάσκεψιν τών Παρισίων μηνός Δεκεμβρίου 1945. Βλέπε σχετικώς R. Castillon, op. cit., σελ. 92 και έπ., ώς και σχετικώς προμνησθείσαν μελέτην μας περί Γερμανικών και Ιταλικών Έπανορθώσεων του β' παγκοσμίου πολέμου. Και δέν ήτο άπαραίτητον να ύπαχθί εις ρύθμισιν ή έν λόγω αξίωσιν τής Ελλάδος διά τής Συνθήκης Ειρήνης, ούχι μόνον ώς θέμα περιωρισμένης έκτάσεως, άλλωστε ύπαχθέν εις Συμφωνίαν, άλλ' άκόμη, διότι διά τών Συνθητέων Ειρήνης δέν ρυθμίζονται πάντα τά θέματα, άτινα έχουν σχέση με περιόδους πολέμων, έφ' όσον ιδίως έχουν ύποβληθί εις ρύθμισιν, ώς έν προκειμένω ή αξίωσιν τής Ελλάδος. Προς τόυτο άς μου επιτραπή να ύπομνήσω ότι π.χ., τά διασυμμαχικά χρέη του α' παγκοσμίου πολέμου, έρρυθμίσθησαν διά ειδικών μετά τόν πόλεμον τούτον διαπραγματεύσεων.

'Ελλάδος από την 'Ιταλίαν και Γερμανίαν²⁰, ὀρθῶς δὲ προσφάτως ἐπαναφέρεται τὸ θέμα τοῦτο²¹.

Πράγματι ἐνῷ ἡ 'Ελλάς καλεῖται νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πληρωμὴν παλαιῶν δανείων αὐτῆς, ἅτινα ὑπενθυμίζουσι προέλευσιν ἐπανορθώσεων, αὐτῆς δὲν ἰκανοποιεῖται διὰ δικαίαν ἀξίωσιν αὐτῆς, ὅλα εἶναι ἡ προκύπτουσα ὁμοίως ἐκ διμεροῦς πράξεως, ἔχει δὲ σχέσιν μὲ τὰς προκαταβολὰς, τὰς ὁποίας ἐχορήγησε ἡ Τράπεζα τῆς 'Ελλάδος πρὸς τὴν 'Ιταλίαν και Γερμανίαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς. Καὶ ὑπῆρξαν αἱ ἐν λόγῳ προκαταβολαὶ πρόξενοι ἀπεριγράπτου ἀθλιότητος διὰ τὸν 'Ελληνικὸν λαὸν και καταστροφῆς τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ 'Ιταλία και ἰδίως ἡ Γερμανία ἠντλησαν ἐκ τῶν προκαταβολῶν τούτων ὄφελος εἰς βάρος τῆς πτωχῆς οἰκονομίας τῆς 'Ελλάδος. Πράγματι οὐχὶ μόνον διὰ τῶν ἐν λόγῳ προκαταβολῶν τῆς Τραπεζῆς τῆς 'Ελλάδος ἐχρηματοδότησαν τὸν πόλεμον, ἀλλὰ συνάμα διὰ τούτων διέθρεψαν μαχίμους δυνάμεις αὐτῶν, αἰτινες διέμενον ἐν 'Ελλάδι πρὸς ἀποθεραπείαν ἢ ἐξησφάλισαν ἀγαθὰ ἐκ τῆς πτωχῆς Οἰκονομίας τῆς 'Ελλάδος, ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἰσχυρᾶς και πλουσίας οἰκονομίας αὐτῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατέστησαν πλουσιώτεροι. Ἀλλὰ κατὰ παράβασιν ἀρχῶν παγκοσμίου ἀναγνωρίσεως και ἀξίας οὐδεὶς νοεῖται νὰ καταστῇ πλουσιώτερος, ἀδικῶν ἕτερον μετ' αὐτοῦ σμιδληθέντα. Ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἥτις πρᾶγματι ἀνυψώθη ὑπὸ τῶν νομοδιδασκάλων, παλαιῶν και συγχρόνων, κατ' ἐξοχὴν τόσον ἐν 'Ιταλίᾳ ὅσον και ἐν Γερμανίᾳ, εἶναι και γενικώτερον ἀποδεκτὴ ὑφ' ὄλων τῶν νομοθεσιῶν τῶν ἐθνῶν Πολιτειῶν. Δι' ὅ εἶναι περιουσία τῆς παγκοσμίου νομικῆς συνειδήσεως και ἀνήκει εἰς τὰς μᾶλλον θεμελιώδεις και γενικὰς πεποιθήσεις και ἀρχὰς, αἰτινες ζοῦν εἰς τὴν νομικὴν συνειδηθὴν παντὸς λαοῦ και προσκτεταὶ ἐντεῦθεν στερεώτερον θεμέλιον. Καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν αὕτην ἀκόμη στηρίζει ἡ 'Ελλάς τὴν δικαίωσιν ἐν προκειμένῳ τῆς ἀξιώσεως αὐτῆς και τὴν ἰσχύν τῆς πραινθηθείσης διμεροῦς Συμφωνίας.

20. Βλέπε Π. Β. Δερτιλῆ, «Οἰκονομικὸν Ταχυδρόμον» τῆς 11 'Ιουνίου 1964.

21. Βλέπε 'Αγγ. 'Αγγελόπουλου, ἰδίως «Νέα Οἰκονομία», μηνὸς Μαΐου 1964.